

Készült a TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0001 „Kockázatok és válaszok a tehetség-
gondozásban” projekt támogatásával

Dr. Horváth J. Csaba alezredes:

AZ ARAB-IZRAELI HÁBORÚK TAPASZTALATAI A HADERŐNEMEK ÉS FEGYVERNEMEK ALKALMAZÁSÁNAK TÜKRÉBEN

(elektronikus jegyzet a Hadtudományi Doktori Iskola hallgatói részére)



A projektek az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósulnak meg.

Tartalom

AZ ARAB-IZRAELI HÁBORÚK TAPASZTALATAI A HADERŐNEMEK ÉS FEGYVERNEMEK ALKALMAZÁSÁNAK TÜKRÉBEN	1
ARAB-IZRAELI HÁBORÚK.....	3
AZ ELSŐ ARAB-IZRAELI HÁBORÚ 1948	5
<i>Az események rövid összefoglalása</i>	5
<i>A háború általános tapasztalatai.....</i>	5
<i>A haderőnemek és fegyvernemek szerepe</i>	7
MÁSODIK ARAB-IZRAELI HÁBORÚ 1956	10
<i>Az események rövid összefoglalása</i>	10
<i>A háború tapasztalatai</i>	10
<i>Katonai tapasztalatok.....</i>	11
<i>A haderőnemek és fegyvernemek szerepe</i>	12
A HARMADIK („HATNAPOS”) ARAB-IZRAELI HÁBORÚ 1967	15
<i>A háborús események rövid összefoglalása.....</i>	15
<i>A háború értékelése</i>	16
<i>A haderőnemek és fegyvernemek szerepe</i>	17
A NEGYEDIK („YOM-KIPPUR”) ARAB-IZRAELI HÁBORÚ 1973.....	20
<i>A háború előzményei</i>	20
<i>A háborús események rövid összefoglalása.....</i>	21
<i>A háború értékelése</i>	21
<i>A haderőnemek és fegyvernemek szerepe</i>	24
AZ ÖTÖDIK ARAB-IZRAELI HÁBORÚ 1982	27
<i>A háború előzményei</i>	27
<i>A háborús események rövid összefoglalása.....</i>	27
<i>A haderőnemek és fegyvernemek szerepe</i>	28
<i>Következtetések.....</i>	33
AZ IZRAELI HADERŐ 1983 UTÁN	35
<i>A tapasztalatok hasznosítása.....</i>	35
<i>A módszer</i>	35
<i>Az izraeli haderő a XXI. század küszöbén</i>	39

ARAB-IZRAELI HÁBORÚK

A második világháború utáni jelentősebb helyi háborúk közül is kiemelkedik az arab-izraeli konfliktus, amely 1948-ban kezdődött és napjainkban sincs béke a közel-keleti olajfák alatt. A szakirodalom eddig öt, jól elkülöníthet háborút tart számon:

- 1) 1948. május 15.—1949. február 24.
- 2) 1956. október 29.—november 07.
- 3) 1967. június 5.—10.
- 4) 1973. október 06.—október 24.
- 5) 1982. június 06.—augusztus 12.

A két világháború között a terület brit fennhatóság alatt állt. A brit hatóságok ekkor mindig érdekeiknek megfelelően, hol ezt, hol azt a népcsoportot támogatták. Ez pedig egyértelműen az ellentétek elmélyüléséhez vezetett.

1929-ben Palesztinában 800 000 arab és 160 000 zsidó élt. A fasiszmus európai megjelenésének hatására a következő hat évben több mint 200 000 zsidó bevándorló érkezett a területre. A britek megpróbálták különböző módszerekkel korlátozni a bevándorlási hullámot, de összességében nem tudták megállítani a betelepüléseket.

Az arabok több felkelést robbantottak ki azzal a céllal, hogy megszabaduljanak a brit fennhatóságtól. A sorrendben utolsó “arab felkelés” 1936-39 között zajlott le, ahol a britek a zsidók segítségével levertek az összességében szervezetlen, arab nemzeti mozgalmak fegyveres csoportjait.

A második világháború alatt a Közel-kelet, illetve Palesztinában nem voltak jelentős harci cselekmények. Az izraeli reguláris fegyveres erő közül a “Hagana”(“Védelem”) tagjai több hadszíntéren (mintegy dandár erőben) a szövetségesek oldalán részt vettek a harcokban. Ennek eredményeként, a háború után, a zsidók rendelkeztek egy olyan személyi állománnyal, akik megfelelő harci tapasztalatokkal rendelkeztek és ismerték a korszerű harcjelzéseket, haditechnikai eszközöket.

A britek, figyelembe véve, hogy a zsidók megerősödtek a térségben nyíltan az arabokat kezdték támogatni. Ennek hatására 1945. október 3-án az illegális zsidó fegyveres csoportok megkezdték háborújukat a britek ellen és egy nap alatt 80 brit objektumot támadtak meg. Hajókat süllyesztettek el, vasútvonalakat rongáltak meg, és a haifai olajfinomítót is felgyújtották. A terror és ellenterror mind jobban kiszélesedett. A csúcspont 1946. július 22-én következett be, amikor Begin tervei alapján a zsidók felrobbantották a Dávid király szállodát, a brit főbiztosi hivatal irodáival együtt. A helyzet annyira feszültté vált, hogy London az Egyesült Államokhoz fordult a lehetséges közös megoldás reményében. Washington azonban csak ígéretekkel támogatta a briteket és megkezdte saját javára kiaknázni a helyzetet, továbbá megvetni a lábát a Földközi-tenger keleti medencéjében.

Anglia végül kénytelen volt lemondani a palesztinára vonatkozó mandátumáról. Ekkor ezen a területen már 1 287 000 arab és 608 000 zsidó élt.

1947. november végén az ENSZ közgyűlése határozatot hozott, hogy Palesztina területén két független, egy arab és egy zsidó, államot kell létrehozni. Jeruzsálemet, ahol a világvallások történetének “szent helyei” található, nemzetközi területté nyilvánították.

Miközben a briteket lefoglalták a kivonulással kapcsolatos előkészületek, addig a Hagana vezérkara kidolgozta a megszállás megszűnése utáni időszakra vonatkozó végleges zsidó terveket.

A végleges brit kivonulás időpontjának (1948. május) közeledtével azonban megnőtt az arab agresszió mértéke a zsidó területek ellen, ezért a Hagana vezérkara a tervezett akciók azonnali megindítása mellett döntött. Első lépésként április utolsó hetében megindították a Nashon-hadműveletet mintegy 1500 katonával a Jeruzsálem felé vezető út megtisztítására.

Második lépésként a Jezreel-völgybe vezető haifai utat nyitották meg, majd a Tel-Aviv és Jaffa közötti területet tisztították meg sikeresen. Ezek a lépések voltak valójában a nyitányai a

rövidesen megkezdődött háborúnak. A tényleges háború néhány órával az után kezdődött David Ben-Gurion miniszterelnök 1948. május 14-én kihirdette Izrael függetlenségi nyilatkozatát és bejelentette Izrael állam megalakulását.

AZ ELSŐ ARAB-IZRAELI HÁBORÚ 1948

Az események rövid összefoglalása

A szakirodalom szerint csak első háborúnak nevezett háborús konfliktust két jól elkülöníthető időszakra lehet osztani:

A háború kezdeti időszaka 1948. május 15-től június 10-ig az első tűzszünetig, ebben az időszakban az arab erők folytattak támadó tevékenységet, az izraeli csapatok időleges védelmi harcra kényszerültek.

A háború második időszaka, 1948. június 11-től, a Rhodosz-i fegyverszüneti megállapodás aláírásáig, 1949. február 24-ig tartott. A fegyverszüneti megállapodást több arab ország csak később írta alá, Izrael pedig még márciusban is folytatta területszerző akcióit.

Ebben az időszakban az izraeliek átvették a kezdeményezést, és sikeres támadásokat folytattak. Megverték a rosszul szervezett arab erőket, s elfoglaltak 6700 km²-nyi palesztin arab területet. Az izraeli csapatok Jeruzsálem nagy részét is elfoglalták, az úgynevezett Újvárost. A palesztin arab lakosság nagy tömegben hagyta el a megszállt területeket. 750 000 arab menekült el Jordániába, illetve a gázai övezetbe. A megnagyobbodott Izrael területén összesen 170 000 arab maradt, így alapvetően megváltozott a lakosság eddigi aránya.

A háború általános tapasztalatai

Az első arab-izraeli háború célkitűzéseiben, időtartamában és az alkalmazott haditechnikában korlátozott jellegű helyi háború volt.

Az Izraellel szemben álló országokat céljaik megvalósításában Anglia — és kisebb mértékben — Franciaország támogatta, ami elsősorban a Közel-Kelet egyre növekvő fontosságú olajkincsének volt tulajdonítható. Ezt megkönnyítette az is, hogy az Egyiptomi Királyságban angol csapatok állomásoztak, illetve az Iraki Királyság is angol segítséggel tartotta fenn magát. Transzjordániában a hatalom fő támasza az angol tisztek által vezetett Arab Légión volt. Az arab országokat angol részről úgy is támogatták, hogy a mandátum megszűntével kivont erők haditechnikáját, sőt kiképzőket is az arab nemzeti fegyveres erők kiépítésére használták fel.

Ugyanakkor Izraelt elsősorban az Amerikai Egyesült Államokban levő izraeli lobby támogatta. Természetesen a közel-keleti olaj fokozódó jelentősége sem kerülte el az amerikai tőke figyelmét.

Ilyen előzmények után az első arab-izraeli háború bár Izrael katonai győzelmét hozta, mégsem volt döntő jelentőségű, és tulajdonképpen nem vezethetett tartós megoldáshoz.

A szemben álló felek egyike sem rendelkezett ekkor kialakult katonai doktrínával, hadászati elgondolással és hadműveleti tervvel.

Izraelnek az első háborúban nem annyira az arab országok létszámfölényével, hanem elsősorban a tüzérben mutatkozó fölényével kellett számolnia. A lőerőben meglévő fölényt az izraeli minőségi különbség kiegyenlítette. Miután az arabok páncélos-, tüzér- és légierővel is rendelkeztek, Izrael a tüzérből tekintetében hátrányos helyzetben volt. Ezt megfelelő harcmóddal igyekeztek kiegyenlíteni.

Figyelembe kellett venni a földrajzi tényező szerepét is, miután a résztvevőknek nem volt hadászati, sőt helyenként hadműveleti mélysége sem. Ezért az izraeliek a védelmi harcban merev álló védelem helyett a rugalmas, mozgó védelmet választották, míg a támadásnál a meglepés tényezőjének maximumális kihasználására törekedtek.

Izraelnek a háborút megelőzően, sőt a háború első időszakában sem állt rendelkezésére elfogadható mértékű, megfelelően szervezett és kellő haditechnikával ellátott katonai erő ahhoz, hogy átfogó hadászati, de még hadműveleti szintű tervet vagy elgondolást készítsen. Ezért a háborút megelőző időszakban csak helyi jellegű harcokat tudtak folytatni, és csak 1948 elején

alakították ki dandár nagyságrendű egységeiket (2000-3500 fővel), amelyek a háború kezdeti időszakában már rendszerint önállóan, a helyi körülményeknek megfelelően tevékenykedtek. A háború második szakaszában az izraeli haderő vezetésének átszervezése (arcvonalparancsnokságok) tette lehetővé a hadászati szintű irányítást és tevékenységet. Izrael részéről a harcászati tevékenységet, amely elsődlegesen a támadó és másodlagosan védelmi harc kombinációjából eredt, „aktív védelemnek” nevezték.

Véleményük szerint, ha a hadsereg erőit csupán védelmi tevékenységre használnák, úgy az arab fegyveres erők a létszámbeli és haditechnikai fölényük folytán átvehetnék a kezdeményezést, szabadon választhatnák meg támadásuk helyét és idejét, és kellő erőt összpontosíthatnának az arcvonal egyes szakaszain az izraeli erők szétverésére. Éppen ezért az „aktív védelem” elsősorban támadólagos célokat szolgált.

A védelmi tevékenység során nem voltak összefüggő arcvonalak, hanem egyes településeken vagy azok csoportjaiban a helyi erők önállóan harcoltak. Egyes kulcsfontosságú terepszakaszokat, objektumokat reguláris csapatok foglaltak el. Ezek — az irreguláris csapatok mellett — éjjeli rajtaütéseket hajtottak végre, gyakran az ellenség mélységében és ezáltal, állandóan nyugtalanították annak erőit. A háború első időszakától kezdődően a támadó jellegű rajtaütések, vállalkozások száma állandóan növekedett, és izraeli részről az „aktív védelemnek” már szinte kizárólag a támadó eleme játszotta a főszerepet.

A tüzérbőn mutatkozó arab fölény kiegyenlítése érdekében az izraeli csapatok a támadóharcban a „támadási cél megközelítéséért folyó harc” helyett a „támadási területen folytatott harc” módszerét alkalmazták.

A „támadási cél megközelítéséért folyó harcban” az ellenség tüzérbőn meglévő fölénye jobban érvényesült, ezért a módszert „a támadási cél rejtett, fedett, a harcot kerülő megközelítése” képezte, míg magát a tényleges harcot a támadási cél területén vívták meg. A megközelítés során a mozgást nem az ellenség nehézfegyvereinek lefogásával fedezték, hanem a támadást rendszerint éjjel hajtották végre (ezáltal az ellenség tüzereje is kevésbé érvényesült). A „támadási cél területén folytatott harcban” rendszerint közelharcra került sor, így az ellenség támogató tüzérfegyvereinek kisebb szerep jutott. Ezért a támadást — ha erre lehetőség volt — sötétben, rendszerint zömében gyalogosokból álló alegységekkel hajtották végre.

Az „aktív védelem” támadólagos elemét az izraeli vezetés, Liddel-Hart angol katonai szakíró „közvetett megközelítés” néven ismert elgondolásból merítette.

Izraeli nézetek szerint a „közvetett megközelítés” sikeres alkalmazásának előfeltétele, hogy az ellenség közlekedési vonalait elvágják, erőinek felvonulását megakadályozzák, lehetséges visszavonulási útvonalait lezárják, és ezáltal, az ellenség erkölcsi állapotát rombolják, és harci akaratát megtöri, szükségesnek tartották a vezetési központok szétverését, az ellenség híradásának megbénítását, s ezáltal az agy és a kéz közti kapcsolat megszakítását.

Liddel-Hart már említett könyvében kifejti, hogy az első arab-izraeli háború során a „Hiram”, „Horev” és a „Joav” fedőnevű izraeli támadásnál a „közvetett megközelítést” harcászati szinten eredményesen hajtották végre.

Arab részről a reguláris erők a támadó harc hagyományos módszerét alkalmazták (a parancsnokok és a csapatok is a volt gyarmattartók hadseregeiben erre kaptak kiképzést). A tűz és a mozgás összehangolásában sem gyakorlati tapasztalatokkal, sem az ennek megfelelő haditechnikával nem rendelkeztek és, korlátozott eredményeiket részben számbeli, részben bizonyos mérvű mennyiségi technikai fölényük eredményezte.

Az arab országok katonai tevékenységének megítélésekor figyelembe kell venni, hogy Izrael sokkal szervezettebb, célszerűbb és alaposabb előkészületeket tett a háború előtt. Ez a különbség elsősorban a vezetési szinten és a kiképzés színvonalában jelentkezett. Ilyen módon az arab országok lakosság számában mutatkozó fölénye nem érvényesülhetett. Jellemző, hogy Szadat volt egyiptomi elnök „Az egyiptomi forradalom” c. könyvében az első arab-izraeli háborúról így írt: „Az egyiptomiak előkészületlenül, elsietetten és elgondolás nélkül léptek háborúba és nem rendelkeztek a megfelelő haditechnikával sem... Ez a harci akarat hiányára vezetett. A harctéren a harcosoknak bűnös hozzá nem értését kellett tapasztalunk, ami szégyenteljes vereségekhez vezetett. Ez volt az oka a vezetéssel szembeni elkeseredésnek”.

Az egyes arab országok politikai és katonai vezetése közti rivalizálás, a vezető szerep megszerzésére irányuló törekvés is nagy szerepet játszott abban, hogy az "összarab" érdek nem érvényesült.

Az első arab-izraeli háború befejeződése után mind az izraeli, mind az arab országok vezetése értékelte a kialakult helyzetet, a háború tanulságait, amely újabb következtetések levonására adott lehetőséget.

Az izraeli vezetés értékelése szerint a háború ugyan sikeres volt, az ország katonaföldrajzi-hadászati helyzete kedvezőbbé vált, de ez korántsem volt megnyugtató. Az izraeli vezérkar megállapítása szerint az ország geostratégiai helyzete — az arab országokhoz viszonyítva — továbbra is kedvezőtlen maradt. Az ország területe alig haladta meg a 20 000 km²-t, az országhatárok hossza felülmúlta a 650 km-t. Szárazföldi határai mellett mindenütt arab országok helyezkedtek el. A földközi-tengeri és vörös-tengeri kikötői tengeri blokáddal és partraszállási akciókkal rendkívül sebezhetőek voltak.

Izrael lakosságának 3/4-e a Haifától Tel-Avivig nyúló parti övezetben lakott, és ezt csak egy szűk "folyosó" kötötte össze Jeruzsálemmel. Az ország területének — Galilea tartomány északi részét és a Negev-sivatag déli részét kivéve — nemcsak, hogy nem volt hadászati mélysége, de a legfenyegetettebb szakaszon, a tengerparti övezetben a Földközi-tenger és Jordánia határa közti terület átlagosan 20 km mély volt, és harcászati szintű támadás is Izrael kettévágásával fenyegetett. Hasonlóan kedvezőtlen volt a helyzet az izraeli-szíriai határ mentén, ahol a magaslati terepszakaszok (a Golán-fennsík és a Hermon-hegység) szíriai kézen voltak, és ez betekintést engedett az izraeli terület mélységébe. Az ország déli határán, a gázai övezet az egyiptomi, a Jordán folyó nyugati partja pedig a jordániai támadás számára biztosított kedvező lehetőséget.

Mindez — izraeli vélemény szerint — Izraelt arra készítette, hogy az ország politikai, gazdasági és mindenekelőtt katonai potenciálját olyan módon fejlessze, hogy képes legyen a "kedvezőtlen helyzet" megváltoztatására.

Az első arab-izraeli háború jellege, méretei, az alkalmazott harceljárások és a haditechnika kevés lehetőséget nyújtott a tapasztalatok levonására, de éppen ezek hiánya (pl. a páncélelhárítás, légvédelem stb.) vetette fel számos fontos kérdés megoldásának szükségességét.

A háború értékeléséből levont következtetések alapvetően befolyásolták az izraeli politikai és katonai vezetés tevékenységét az első háborút követő időszakban.

A haderőnemek és fegyvernemek szerepe

A háború során a haderőnemek közül a döntő szerepet mindkét félnél a szárazföldi csapatok játszották. A légiereket és a haditengerészetet csak a háború befejező időszakában alkalmazták.

Szárazföldi csapatok

A szárazföldi csapatok fegyvernemei közül a háború megelőző és kezdeti időszakában a harcot szinte kizárólag a gyalogság vívta, míg, a háború befejező időszakában már a gépesített (gépkocsizó) gyalogság is szóhoz jutott.

Az izraeli gyalogság a háború előtt és kezdetén csak könnyűfegyverzettel rendelkezett (kézifegyverek, könnyű aknavetők), ezért támadó tevékenységet csak a hasonlóan felszerelt ellenséggel szemben kezdeményezhetett. Emiatt mind a reguláris, mind az irreguláris erők részéről elsősorban rajtaütésekre, vállalkozásokra került sor. A háború befejező részében az egyre fokozódó fegyverszállítmányok eredményeként a gyalogság fegyverzete mind minőségileg, mind mennyiségileg erőteljesen fejlődött, ami lehetővé tette a zászlóalj-dandár szintű támadó tevékenységet is. A reguláris gyalogság és a helyi védelmi erők képesek voltak szívós védelmi harc folytatására, amihez nem utolsósorban a helyi félkatonai szervezetek és a zsidó lakosság támogatása is hozzájárult.

Az arab országok gyalogsága szintén reguláris, illetve irreguláris erőkből állt. Az előbbiekből — lehetőség szerint — a támadás során a más fegyvernemekkel való együttműködésre töre-

kedtek, de ez a vezetés gyengesége, a kiképzés alacsony színvonala és a támogató tüzfegyverek hiánya miatt rendszerint nem járt sikerrel. Kivételt a jordániai Arab Légio csapatai képeztek, amelyek — az angol tisztek vezetése és a csapatok jobb kiképzése folytán — eredményes támadó harctevékenységet is folytattak.

A reguláris arab gyalogság védelemben jobban megállta helyét, de a siker nagymértékben az adott parancsnok személyiségétől, felkészültségétől és határozottságától függött.

Páncélos csapatok ebben az időszakban egyik félnek sem álltak rendelkezésre megfelelő minőségben és mennyiségben, így páncélosok alkalmazásával kapcsolatos tapasztalatokról szinte nem is beszélhetünk.

Az izraeli páncélos erőket a háború kezdetén alig néhány harckocsi (13-15 db) és mintegy 100 egyéb páncélozott jármű (páncélgépkocsi) képezte, és csak a külföldi szállítások biztosították a páncélos fegyvernem kifejlesztését. Ennek eredményeként a háború befejező időszakára Izrael már 50 harckocsival és 200 egyéb páncélozott járművel rendelkezett, ami lehetővé tette egy nem teljes állományú páncélos- és egy gépesített dandár felállítását. A háború végén Izraelnek több gépesített zászlóalja volt, mint az arab erőeknek. Ezeket a támadóharcok során sikeresen alkalmazták.

Az arab páncélos erők a háború kezdeti időszakában harckocsik tekintetében (kb. 50 db harckocsi és 150 egyéb páncélozott jármű) fölényben voltak. Különösen a jordániai Arab Légio négy páncélgépkocsizó zászlóalja működött sikeresen.

A tábori tüzérség csak a háború befejező időszakában, az alegységszintű erők harcában jutott érvényre. Az izraeli tüzérség a háború elején csak néhány könnyűlőveggel (65 mm) rendelkezett, de a háború végén — főleg francia segítséggel — jelentősen megerősödött.

Az arab tüzérség nem tudta tüzfölényét érvényesíteni, ami egyrészt a többi fegyvernemmel való együttműködés gyengeségéből, másrészt a harcok jellegéből is következett.

A páncéltörő tüzérség és légvédelmi tüzérség a háború folyamán nem jutott szerephez.

Légierő

Az izraeli légierő (a háború kezdetén néhány repülőgépből állt) elsősorban összekötő és kismértékben légi utánpótlási feladatot látott el, illetve időnként a földi harcok támogatásában vett részt. Az 1948. áprilisától kezdődő gyors és fokozódó fegyverszállítások folytán az izraeli légierő főleg a második világháborúban használt harci repülőgépeket (pl. Messerschmitt) kapott. A háború befejező részében már 70 harci repülőgéppel rendelkezett, amelyek a szárazföldi csapatok támogatását és egyes célpontok bombázását végezték. Ez a szám aztán 85 gépre módosult.

Az arab országok légierőjét egyiptomi, iraki és jordániai gépek alkották. Ezek számbelileg (200 gép) ugyan jelentős fölényben voltak, de jórésztük elavult, a személyzetük kiképzettsége alacsony szintű volt.

A háború folyamán az arab országok korlátozott számban beszerettek ugyan repülőgépeket (összesen mintegy 40 db), de a korszerűbb gépek (pl. Meteor) beszerzését az angol embargó letiltotta. Az arab légierő jelentős részét az izraeliek légi harcokban és a földön megsemmisítették. Így pl. Egyiptom 1949. június elsején mindösszesen 30 harci repülőgéppel rendelkezett.

A háború második szakaszában az izraeli légierő kivívta a légi fölényt.

Haditengerészet

Az izraeli haditengerészet alapját 1945—1947 között a motorcsónakok képezték. Ezek főleg az illegális bevándorlást segítették Palesztinába és szabotázsakciókat hajtottak végre a blokádot fenntartó angol haditengerészet ellen. 1948-ban az USA-tól és az angoloktól néhány korvetet vásároltak. 1948-ban egy volt amerikai jégtörőt 65 mm-es ágyúkkal szereltek fel, és így hadihajóvá alakították át.

Az egyiptomi haditengerészet ekkor néhány parti őrműből, majd később aknaszedő hajókból és az angol haditengerészet egy fregattjából állt.

A háború folyamán az izraeli haditengerészet részt vett a part menti szárazföldi harccselekmények tűztámogatásában, a felderítésben, a csapat- és anyagszállításokban, valamint az egyiptomi tengeri szállítások blokádjában.

Az egyiptomi haditengerészet a háború kezdeti időszakában az izraeli kikötők (főleg Tel-Aviv) lezárásában, a szárazföldi csapatok tűztámogatásában, utánpótlás és tengeri deszantok szállításában vett részt.

A haditengerészet egészében az első arab-izraeli háború alatt nem játszott számottevő szerepet.

MÁSODIK ARAB-IZRAELI HÁBORÚ 1956

Az események rövid összefoglalása

A második arab-izraeli háború valójában már 1955-ben jelzés értéket kapott, amikor Nasz-szer ezredes, Egyiptom vezetője, fegyverszállítási egyezményt kötött a Szovjetunióval. Izrael válaszul az Egyesült Államokhoz fordult, de mivel ott nem talált meghallgatásra, a franciáktól kért segítséget. Franciaország, mivel éppen egy megbízható szövetségest keresett a térségben, hogy érdekeit érvényesíteni tudja, modern páncélozott harcjárműveket és repülőgépeket ígért Izraelnek.

1956-ban Nasszer államosította az addig az angol-francia Szezei-csatorna Társaság tulajdonában lévő Szezei-csatornát. Ezt követően bejelentette, hogy Egyiptom, Jordánia és Szíria új szövetséget kötött, amelynek egyetlen célja volt, az Izrael elleni közös katonai fellépés.

A közös arab fenyegetés árnyékában Izrael úgy határozott, hogy „megelőző csapást” mér a formálódó triumvirátus haderejére. Jól kihasználták azt, hogy a Szezei-csatorna visszavételét célzó angol-francia katonai előkészületek elvonták a figyelmet az izraeli készülődésről.

A hadászati elgondolás megvalósítása érdekében már 1949 után megkezdték a hadművelati tervező munkát. Ennek során változatok sorát dolgozták ki, de végül az 1952-ben elkészült „Kades” fedőnevű hadművelati terv módosított változatát fogadták el.

Közben az angol és francia kormány felkérte Izraelt, hogy Egyiptom ellen egy közös akciót indítsanak, amit az izraeli kormány elfogadott. Az angol és francia vezérkar által elkészített tervet, amely a „Muskétás” fedőnevet kapta, összehangolták az izraeli „Kades” tervvel és október 24-én a franciaországi Sevres-ben azt jóvá is hagyták.

A háború első időszaka 1956. október 29-én kezdődött meg egy izraeli légi deszant dandár ledobásával a Mitla-hágó közelébe és október 31-ig tartott. Ebben a szakaszban az izraeli támadásokat, bár azok az első órákban sikerrel kecsegtettek, az egyiptomiak megállították. 31-én az egyiptomiak ellenlökést indítottak, de az meghiúsult az izraeli légierő váratlan csapásai következtében. A háború első időszakában tehát a felek nem tudtak jelentős előnyhöz jutni.

A háború második időszaka az angol-francia támadás megindulásától a november 7-ei tűzszünetig tartott. A támadás 31-én 19.00-kor az egyiptomi légi támaszpontok elleni bombázással kezdődött. A bombázás eredményeként az egyiptomi vezetés visszarendelte csapatait a csatorna védelmére. Az izraeli szárazföldi erők, a francia haditengerészet és az izraeli flotta támogatása mellett, november 1-én, megindították támadásukat a Sínai-félszigeten az egyiptomi állások ellen. Első lépcsőik másnap már 10-15 kilométerre voltak a csatornától. Ezzel párhuzamosan megkezdték Gáza ostromát is, amit már másnap birtokba vettek. Izrael ekkor teljesítette az előzőleg meghatározott céljait és kész volt ENSZ által meghirdetett tűzszünet elfogadására. Angol-francia javaslatra azután, Izrael mégis visszakozott és így lehetőség nyílt arra, hogy a szövetségesek megindítsák végső támadásukat.

November 6-án aztán az izraeli, illetve angol-francia csapatok megtörték az egyiptomiak ellenállását és elfoglalták Port-Szaid, valamint Port-Fuad városokat közvetlenül a csatorna bejáratánál. November 7-én a felek elfogadták az ENSZ békefelhívását.

Izrael négy hónap után kivonta csapatait a Sínai-félszigetről, az angol-francia csapatok pedig december 22-én hagyták el a területet. Ennek fejében Egyiptom vállalta, hogy nem állomásoztat csapatokat a gázai övezetben és biztosítja a szabad hajózást a csatornán. A Szezei-csatorna azonban továbbra is zárva maradt az izraeli hajók számára.

A háború tapasztalatai

A második arab-izraeli háború, amely kezdetben Egyiptom és Izrael, majd Egyiptom, valamint Izrael, Anglia és Franciaország között folyt, több vonatkozásban eltért az első arab-izraeli háborútól.

Amíg az első háborúban Izraellel szemben több arab ország harcolt, addig a második háborúban Egyiptom egymaga vette fel a harcot az izraeli, az angol és a francia agresszióval szemben. Irak és Szaúd-Arábia fegyveres erőivel nem vett részt a háborúban, de az angol-francia invázió után repülőtereit Egyiptom rendelkezésére bocsátotta.

Izrael politikai-gazdasági célkitűzését csak részben érte el: A Tírán-szoros megnyitásával az élati kikötő használata nagyban hozzájárult az izraeli gazdaság fejlődéséhez, viszont ugyanakkor a Szezei-csatorna továbbra is zárva maradt Izrael előtt. Katonai szempontból nézve a Sínai-félszigeten Izrael katonai sikert aratott ugyan, de az elfoglalt területeket a háború után ki kellett ürítenie. A tűzszünetet követően viszont az ENSZ békefenntartó erők jelenléte lényegesen csökkentette az arab fegyveres akciók lehetőségét (ez természetesen Izraellel kapcsolatban Egyiptomra is vonatkozik). Politikailag Izrael nemzetközi tekintélye nőtt ugyan, de ez főleg azokra az országokra vonatkozik, amelyek addig is támogatták az izraeli érdekeket. Ugyanakkor viszont még súlyosabbá tette azokat az ellentéteket, amelyek főleg a közel-keleti térségben eleve fennálltak.

Angol-francia vonatkozásban a háború egyértelműen politikai kudarc volt, amit nagymértékben a kormányok ingadozó, halogató és következetlen magatartása eredményezett. A katonai akció végrehajtását ugyan elhatározták, a terveket kidolgozták, ezeket egyeztették, de az időpontokat — politikai okokból állandóan változtatták, és végül olyan politikai szempontok szerint határozták meg a támadás idejét, irányát, célját stb., amelyek katonai vonatkozásban csak akadályozhatták a sikert.

Katonai szempontból Egyiptom nem győzött ugyan, de nem is szenvedett vereséget. Az izraeliekkel szemben a Sínai-félszigeten az egyiptomi erők olyin szívós ellenállást fejtettek ki, hogy az izraeliek időlegesen be is szüntették a támadást, és ezt csak az angol-francia inváziót követően folytatták. Így az egyiptomi főerők lényegében nem is harcoltak az izraeliek ellen. Az angol-francia csapatok ellen — a támadók minőségi és mennyiségi fölénye ellenére — Port-Szaidban az egyiptomiak ellenállása időt biztosított a főerők visszavonásához. Ez az eredményes ellenállás jelentősen emelte az egyiptomi csapatok morális állapotát.

Katonai tapasztalatok

A második arab-izraeli háború — az első háborúhoz hasonlóan — helyi háború volt, amelyet hagyományos eszközökkel, korlátozott célkitűzéssel, az előző háborúhoz hasonló nagyságrendű erőkkel, minőségileg és mennyiségileg azonban magasabb szintű haditechnikával vívtak.

Az izraeli hadászati elgondolás alapján három alapelemet foglalt magában, a megelőzést, a meglepést és a “közvetett megközelítés” módszerét.

Álláspontjuk szerint a megelőzés, alapján véve sikerült, ami annak tulajdonítható, hogy Izrael már 1956. elején készült a háború megindítására. Ezért a felkészülés ütemében és elért szintjében, a háború megindításában megelőzte Egyiptomot. A megelőzést elősegítette, hogy Izrael sikeresen alkalmazta a megtévesztés módszerét is. A háború megindítása előtt Izraelnek Jordánia és Szíria ellen folytatott fokozott diverziós tevékenysége, csapatainak a határövezetekbe történt látványos összevonása azt a látszatot keltette, mintha Izrael elsősorban ezekre az országokra koncentrálná figyelmét. Ilyen módon az egyiptomi vezetést sikeresen félrevezették, mert bár számítani lehetett a háború — izraeli részről történő — megindítására, ezt Egyiptom nem ebben a térségben és nem az adott időpontban várta.

Izrael a váratlanság tényezőjét hadászatiilag csak részben tudta kihasználni, a meglepés nem gyakorolt tartós hatást, és a végső eredményt alapvetően nem befolyásolta. Ez annak tulajdonítható, hogy a háború színtere, a Sínai-félsziget katonaföldrajzi adottságai folytán eleve világosan utalt a támadás várható irányaira és céljaira. Így a védelemre berendezkedett egyiptomi erők viszonylag hamar ki tudták egyenlíteni a meglepésből eredő előnyt. A meglepetés tehát Izrael részére — hadászati szinten — csupán részleges eredménnyel járt.

A "közvetett megközelítés" módszerét, vagyis a gyors siker minél kevesebb áldozattal történő kivívását, hadászati méretekben Izrael nem tudta hatásosan érvényesíteni. Így ez elsősorban csak harcászati eredményeket hozott.

Izrael hadműveleti tervét (*Kades-1*) a háború kezdete előtt röviddel módosították, és a támadást lényegében ennek megfelelően indították meg. A terv tekintetbe vette az angol-francia beavatkozást. A későbbiekben a hadműveleti tervnek néhány vitatható pontja is megmutatkozott. Izrael lebecsülte Egyiptom katonai potenciálját, saját minőségi fölényét viszont túlbecsülte. Ez megnyilvánult nemcsak az egyiptomiak morális színvonalának, harcképességének lekicsinylésében, hanem abban is, hogy nem vették eléggé figyelembe a haditechnika színvonalában bekövetkezett változásokat sem.

Az izraeli hadműveleti terv a Sínai-félsziget 80 km-es mélységébe való kijutást D+1 napra (október 30.), a Szezi-csatorna megközelítését D+3 napra (november 2.) írta elő. Ezt a főirányban csak két - három napi késéssel sikerült megvalósítani, mivel az egyiptomi védelem (Abu Ageila—Umm Katef) keményen ellenállt. Az egész izraeli támadás sikere kétségessé vált, és csak az angol-francia beavatkozás kényszerítette ki az egyiptomi vezetéstől, hogy a csapatait kivonja a Sínai-félszigetről a Szezi-csatorna mögé. Csak ilyen módon nyílt meg az út az izraeliek előtt a szezi-csatorna felé.

A hadműveleti terv módosítása szerint az izraeli légierő nem mért megelőző csapást az egyiptomi légierőre, hanem elsősorban a szárazföldi harcokat támogatta. Ez kockázatos lépés volt, és amennyiben az egyiptomi légierő az első három nap alatt ezt kihasználta volna, úgy nemcsak az izraeli légierőnek okozhatott volna jelentős veszteséget, de megnehezítette volna az izraeli szárazföldi csapatok harcát is. Erre viszont az angol-francia légitámadás után az egyiptomi légierőnek már nem volt lehetősége. Így végeredményben Izrael számítása bevált ugyan, de ez nem igazolja az elgondolás helyességét.

Az angol francia "*Muskétás*" fedőnevű hadműveleti tervet már kidolgozása során is több esetben módosították. A támadás időpontját sorozatosan is elhalasztották, aminek elsősorban nem katonai, hanem politikai okai voltak. A terv alapjában véve katonailag célszerű volt, azonban végrehajtása során — főleg politikai szempontok előtérbe helyezése miatt — nehézségek mutatkoztak. A légi csapás eredményes volt, és a Port-Szaid elleni légi- és tengeri deszant is elérte a célját. Erősen kérdéses azonban, hogy ezt követően a Szezi-csatorna mentén a déli irányú előrenyomulás (Szezi felé) és a csatorna birtokbavétele megvalósítható lett volna-e. Ekkorra ugyanis a Sínai-félszigetről vissza-, illetve az ország belsejéből előrevont egyiptomi erők olyan jelentős fölénybe kerültek volna, amit az angol-francia erők semmiképpen sem egyenlíthettek ki. Miután a tűzszünet folytán erre az összecsapásra nem került sor, így ez természetesen csak feltételezés. Azonban az tény, hogy Port-Szaidban az egyiptomi védők, akik csak második vonalbeli erőkből állottak (nemzeti gárda, helyi lakosság), igen szívós és határozott ellenállást tanúsítottak, ami arra enged következtetni, hogy az egyiptomi reguláris erők ellen még nehezebb lett volna az inváziós erők helyzete.

Az egyiptomi hadműveleti elgondolás védelmi jellegű volt, miután Izrael ellen csak az arab országok együttes "több frontos" harca lehetett volna eredményes. Ennek hiányában az egyiptomi elgondolás csak az lehetett, hogy a Sínai-félszigeten előnyös terepszakaszokon kiépített védelmi rendszerekben és támpontokban szilárd védelmet folytasson, majd az így nyert idő alatt a mélységből előrevont erőivel ellencsapást, esetleg ellentámadást hajtson végre és elvágja a betört ellenséges erőket. Az egyiptomi elgondolás azonban abban a pillanatban megvalósíthatatlanná vált, amikor az angol-francia erők támadása a Szezi-csatorna ellen megindult, mivel a Sínai-félszigetről az erőket ki kellett vonni, nehogy két tűz közé kerüljenek.

A haderőnemek és fegyvernemek szerepe

Szárazföldi csapatok

Szárazföldi csapatok, a haderőnemek között hasonlóan az első háborúhoz, a vezető szerepet játszották, igaz az egyes fegyvernemek aránya és jelentősége megváltozott.

Az izraeli gyalogság már inkább gépjárműveken szállított volt, így megnőtt harcászati mozgékonyasága, ami előfeltétele volt a gyors harctevékenységnek. A gyalogság zömét általában tehergépkocsikon és egyéb gépjárműveken szállították, míg a páncélos- és a gépesített dandárok gyalogságát gépesített zászlóaljakra szervezték, amelyeket fél lánctalpas páncélozott harcjárművekkel láttak el. Ezek ilyen módon a harckocsi kötelékkel együtt képesek voltak manőverek végrehajtására. A gépkocsikon szállított gyalogság mozgását a kedvezőtlen terepviszonyok (futóhomok) esetenként jelentősen akadályozták, ami késésekhez vezetett. A gyalogság rendelkezett a megfelelő nehézfegyverzettel (géppuska, aknavetők) azonban páncélelhárítása viszonylag gyenge volt.

Az egyiptomi gyalogság haditechnikailag egyenértékű volt Izraelével, azonban a csapatok között lényeges minőségi különbség mutatkozott, elsősorban az első vonalbeli reguláris gyalogság és a második vonalbeli (nemzeti gárda) erők között. A csapatok teljesítménye nagymértékben a parancsnokok személyi képességétől, határozottságától függött.

Az izraeli ejtőernyősök egyre szélesebb körben kerültek alkalmazásra. Az első háború után ezek létszámát jelentősen emelték (egy teljes dandárra) és már a háborút megelőző időszakban a „megtorló akciókat” elsősorban ezek hajtották végre. A háborút is az ejtőernyősök légideszant-akciója vezette be a Mitla-hágónál. A ledobás sikeres volt, bár — a felderítés hibája folytán — nem pontosan a tervezett körzetbe történt. Az ellenséggel a harcrintkezést csak a következő napon vették fel, és végül is a hágó kijáratának elfoglalása akkor sikerült, amikor az egyiptomi csapatok már megkezdték a Sínai-félsziget kiürítését. Bár a deszantot nehézfegyverekkel is megerősítették, a reguláris egyiptomi erőkkel szemben — elsősorban a tűzerőben mutatkozó hátrány folytán — tartani tudták ugyan az elfoglalt területet, de támadólagos tevékenységük nem járt sikerrel.

A páncélos csapatok az első háborútól eltérően igen fontos szerepet kaptak a harcok során. Mindkét fél a háborút megelőzően nagy erőfeszítéseket tett páncélos harceszközeinek minőségi és mennyiségi fejlesztésére.

Jellemző, hogy míg Izrael az első háború végén is csak mintegy 50 harckocsival és 200 egyéb páncélozott járművel rendelkezett, addig az a második háború elejére a harckocsik száma 400-ra emelkedett (100 db M4/AMX-13 típusú könnyű és 300 db M4 Sherman típusú közepes harckocsi). Az izraeli páncélos erőket főleg a siker mélységi kifejlesztésére alkalmazták, de időnként a kiépített egyiptomi védőállások ellen (Abu Ageila-Umm Katef) is bevetették őket, ami azonban nem járt sikerrel mivel az egyiptomi páncélelhárítás érzékeny veszteséget okozott a támadó páncélosoknak. Az izraeli páncélos csapatok gyenge pontja volt a más fegyvernemekkel, de főleg a légierővel való együttműködés, ennek következménye volt, hogy az izraeli légierő több esetben is saját páncélos erőit támadta. Hasonló jelenség a tűzérséggel való együttműködés terén is jelentkezett.

Az angol francia páncélos csapatok (kb. 50 harckocsi) nem játszottak jelentősebb szerepet a háborúban.

Egyiptom páncélos csapatai az első arab-izraeli háború óta lényegesen megerősödtek. A harckocsik száma 80-ról 530-ra (430 db T-34 és Sherman M4, illetve 100 db Szu-100-as típusú rohamlöveg), míg az egyéb páncélozott harceszközök száma 150-ről 200-ra emelkedett. Az egyiptomi páncélos csapatok a háború megindulásakor a Szezi-csatorna nyugati partján helyezkedtek el, és ezek egy része csak a támadás megindulása után kelt át a Sínai-félszigetre. Ezeknek az erőknek a feladata eredetileg, az ellencsapás (esetleg ellentámadás) végrehajtása lett volna. Erre azonban nem kerülhetett sor, miután a helyzet alakulása miatt (angol-francia fenyegetés) visszavonulási parancsot kaptak, és csak egyes részek kerültek harcba.

A tábori tűzérség terén az egyiptomiak mennyiségi fölényben voltak. A pontos és jól irányzott tűz jelentősen hozzájárult egy egyiptomi védelem szilárdításához.

Az izraeli tűzérség elsősorban a támadóharc tűztámogatását biztosította, az egyiptomi tűzérséggel való tűzpárbajokban — főleg mennyiségi okból — rendszerint alulmaradt.

A páncélelhárító fegyverek terén az egyiptomiak jelentős fölényben voltak. Az önjáró páncéltörő fegyverekkel az egyiptomiak különösen az előkészített védelem elleni áttörési kísérleteket rendre megghiúsították.

Az izraeliek csak különböző kézi páncéltörő fegyverekkel rendelkeztek
A légvédelem szerepe mindkét fél részéről még mindig jelentéktelen maradt.

Légierő

A légierő mennyiségében a szemben álló erők egyensúlyban voltak, a ténylegesen harcképes erők tekintetében azonban Egyiptom hátrányban volt. Ezt az is mutatja, hogy Egyiptom meglévő 180 harci repülőgépéből mindössze 70 volt működőképes, vagyis az állomány 40%-a. Ugyanakkor Izrael részéről a meglévő 138 harci repülőgép közül 117 volt működőképes, vagyis az állomány 86%-a. Ha ehhez hozzávesszük a 70 angol és a 45 francia repülőgépet, úgy a 70 egyiptomi repülőgéppel szemben 232 repülőgép harcolt, ami több mint háromszoros fölényt jelentett.

Az izraeli vezetés eredeti elgondolása szerint a ("Kades-terv") a háborút a légierő az egyiptomi repülőterek és bázisok, valamint egyéb hadifontosságú objektumok elleni tömeges és váratlan csapásával kezdték volna. A módosított ("Kades-1") terv ezt elvetette, miután a légi csapás eleve leleplezte volna a tényleges szándékot, és nyilvánvalóvá tette volna, hogy a Mitla-hágó elleni légi deszantnál nemcsak megtorló akcióról, hanem a háború megindításáról van szó. Ezért az izraeli légierő elsődleges feladatként a földi csapatok harcának támogatását jelölték meg mindaddig, míg az angol-francia légierő nem kezdi meg támadását. Az izraeli légierő ebben az időszakban — a légi fölény birtokában — aktívan tevékenykedett (átlagban napi 90 bevetés), majd az angol-francia légi csapás után a szövetségesek kivívták a légi uralmat és gyakorlatilag számottevő ellenállás nélkül oldhatták meg feladatukat.

Az egyiptomi légierő a várhatónál passzívan tevékenykedett (pl. az első napon, amikor még az egyiptomi légierő érintetlen volt, csak 40 bevetést hajtottak végre). Az angol-francia légi csapás után, amikor az egyiptomi légierő jelentős része a földön megsemmisült, kis része pedig Szíriába, Szaúd-Arábiába és az ország mélységében levő repülőterekre települt át, egyrészt a meg növekedett távolság, de másrészt a megmaradt erő kímélése érdekében, alig hajtott végre akciókat.

A légierő tevékenysége nagyban hozzájárult az izraeli szárazföldi csapatok harcának eredményességéhez, azonban a háború végső kimenetelének alakulásában nem játszott döntő szerepet.

Haditengerészet

A haditengerészet legjelentősebb tevékenysége a második arab-izraeli háború során az angol-francia haditengerészeti erők partraszállása és a repülőgép-hordozókról működő haditengerészeti légierő részvétele volt az egyiptomi repülőterek és egyéb fontos objektumok bombázásában.

Az első arab-izraeli háborút követően Izrael számos hajóegységgel erősítette meg flottáját (pl. két rombolóval, 12 torpedónaszáddal stb.). Az első összecsapás a tengeren október 30-án történt, amikor az Ibrahim nevű egyiptomi romboló támadta Haifa kikötőjét. A francia Kersaint rombolóval való eredménytelen tűzharc után az egyiptomi hajó távozott. Két izraeli rombolóval és repülőgépekkel folytatott harc után az egyiptomi hajó kormányozhatatlanná vált, és megadta magát.

Az egyiptomi haditengerészet elsősorban az angol-francia haditengerészeti erőkkel harcolt, és megkísérelte elhárítani a csatorna elleni támadást. Ez ugyan a kedvezőtlen erőviszonyok miatt nem járt sikerrel, de több esetben eredményesen zavarta a szövetséges haditengerészeti erők mozgását.

Az angol-francia haditengerészet a "Muskétás" hadművelet előkészítésében, a csapatok szállításában, a későbbiekben a légi csapások mérésében és a tengeri deszant támogatásában vett részt. Az egyiptomi haditengerészettel szemben minden tekintetben, fölényben volt. Az egyiptomi légierő pedig az angol-francia légi csapás után már nem volt olyan helyzetben, hogy a haditengerészeti erőket veszélyeztesse, és így ezek jóformán akadálytalanul tevékenykedhettek.

A HARMADIK („HATNAPOS”) ARAB-IZRAELI HÁBORÚ 1967

A háborús események rövid összefoglalása

Az izraeli vezetés részletesen elemezte az előző háborút és olyan következtetésre jutott, hogy számára a legfontosabb elv a “biztonságos határok közötti fennmaradás” minden áron való megteremtése. Ennek alapját egy még modernebb, még erősebb hadsereg kell, hogy képezze, továbbá egy olyan hadászati elgondolás, amely minden esetben megvalósítható. Fel kellett, hogy készüljenek egy esetleges több frontos háborúra, hiszen az arab országok egyre komolyabb együttműködésről tettek tanúbizonyságot.

Ennek megfelelően hadászati elgondolásuk a meglepésen és a megelőző ellentámadáson alapult. Részletesen lebontva úgy tervezték, hogy villámgyors egymás utáni csapásokkal – a főcsapást Egyiptomra mérve – szétverik a szomszédos arab államok haderejét. Elsődlegesen az egyiptomi és a jordániai hadsereg megsemmisítését irányozták elő, majd kijutást a Szezi-csatornához és a Jordán folyóhoz, végül a támadás továbbfejlesztését Szíria irányába. Ennek a részletes tervét 1960-ban dolgozták ki, majd folyamatosan fejlesztették. Ez valójában az 1956-os “Kades-1” hadművelati terv némileg módosított változata volt.

A megelőző ellentámadás elgondolását azzal is magyarázták, hogy bár a módszer hadműveletileg támadólagos, mégis “erkölcsileg” védelmi jellegű, amelyre minden országnak veszélyeztetettség esetén joga van.

A győzelem kivívásában döntő szerepet szántak a légierőnek, amelynek feladatát a meglepetésszerű támadás képezte egyiptomi, szíriai és jordániai repülőterek ellen. A háborús terv részeként tehát kidolgozták a “Galamb” fedőnevű légi hadművelati tervet, amelyet a felderítési eredmények figyelembe vételével fejlesztették tovább és végül 1967. május végén hagytak jóvá.

1967. június 3-án az újjáalakult izraeli kormányban a hadügyminiszteri tárcát Mose Dajan kapta, amit sok politikus csak egyféle képen tudott értékelni a világ minden pontján: HÁBORÚ!

Nem volt tehát meglepő, hogy a Kneszet túlnyomó többséggel megszavazta a “megelőző háború” megindítását. Az indokok között a következők szerepeltek:

- szabad hajózás biztosítása az Akabai-öbölben;
- az arab gerilla akciók megtorlása,
- az Izraelt fenyegető egyiptomi, szíriai, jordániai katonai veszély elhárítása.

Június 4-re az izraeli csapatok befejezték a felvonulást és felvették a háborús csoportosítást.

A tervek szerint aztán az izraeli légierő 1967. június 5-én 07.00-kor (egyiptomi idő szerint 08.00-kor) megkezdte a légi csapásokat.

A háború 1967. június 5-étől, június 10-ig, a tűzszünet elfogadásáig tartott. A szárazföldi hadműveletek és harcok három egymástól térben és időben elkülönített arcvonalon folytak.

A déli arcvonal (Egyiptom-Izrael)

A Sínai-félszigeten lévő egyiptomi erők ellen 5-én 09.15-kor indították meg a támadást, három fő- és két kisegítő irányba. Ekkora az egyiptomi légierő gyakorlatilag elvesztette gépállományának több mint 60%-át, és ez döntően meghatározta a déli arcvonal eseményeit.

6-án és 7-én az izraeli támadás sikeresen bontakozott ki és közben jelentős egyiptomi erőket sikerült bekeríteni. Június 8-án a déli órákra a támadó csapatok több helyen elérték a Szezi-csatornát és másnap a Sínai-félszigeten, kisebb elszigetelt ellenállási pontoktól eltekintve, befejeződtek a harcok.

Június 9-én 03,35-kor a felek elfogadták az ENSZ tűzszüneti felhívását.

A keleti arcvonal (Jordánia-Izrael)

Az izraeli csapatok a legsúlyosabb harcokat Jeruzsálem teljes elfoglalásáért folytatták. A június 5-én reggel kezdődött összecsapásban az izraeli csapatok nagyon hamar magukhoz ragadták a kezdeményezést és 7-én Jeruzsálem teljesen izraeli kézre került. Ezután rövid idő alatt birtokba vették a várostól északra található Jerikót, amelyet a jordániaiak végül is kiűrtettek, illetve délen Hebron is az izraeli csapatok ellenőrzése alá került. A nap végére a támadó csoportosítás kijutott a Jordán folyó nyugati partjára a Holt-tenger és a Jordán völgye között.

Az arcvonal Ciszjordániai szakaszát teljesen megtisztították a jordániai csapatoktól és 7-én éjjelre teljes szélességben elérték a Jordán folyót és elfoglalták a folyón található három hidat is.

Izrael és Jordánia között 7-én 20,00-kor lépett életbe a tűzszünet.

Az északi arcvonal (Szíria-Izrael)

A Jordánia elleni győzelem után az izraeli vezetés parancsot adott a Szíria elleni támadásra. Ennek elsősorban katonai okai voltak, hiszen a fő cél, a Golán-fennsík elfoglalása stratégiai kérdés volt Izrael számára. Az izraeli támadás 9-én délelőtt kezdődött meg. A főirányba támadó hadosztály jobb szárny dandárja egy rossz manőver miatt komoly veszteségeket szenvedett mindjárt a határ átlépés után, de az izraeli erők gyors átkaroló manőverrel felszámolták az ellenséges csoportosítást. A támadás további részében sikeresen küzdöttek le a szíriaiak ellenállását és június 10-én 18,00-ra teljesítették a feladatot, birtokba vették a Golán-fennsíkot. Az arcvonal középső részén az izraeli csapatok 60 kilométerre voltak Damaszkusztól és a felderítési adatok alapján semmilyen komoly ellenállást nem jeleztek számukra egészen a szíriai fővárosig. Az izraeli vezetés azonban leállította a további előrenyomulást.

A felek június 10-én 18,30-kor elfogadták a tűzszüneti felhívást, s ezzel a „hatnapos háború” befejeződött.

A háború értékelése

A háború, amelyet Egyiptom, Szíria, Jordánia és Irak (csak légierejével) vívott Izrael ellen, a megelőzőknél nagyobb erőkkel, minőségileg és mennyiségileg korszerűbb haditechnikával vívtak.

A Déli Arcvonalon Egyiptom ellen Izrael azonnal támadólag lépett fel, míg a többi arcvonalon a támadást akkor kezdték, amikor a Déli Arcvonal fejleményei ezt lehetővé tették. Az izraeli vezetés arra számított, hogy amennyiben a háborút katonailag megnyeri és a tervezett terület nyereséget eléri (Sínai-félsziget, Ciszjordánia, Jeruzsálem, Golán-fennsík), úgy ezt a helyzetet tartósíthatja.

Az arab országoknak egységes és közös katonai doktrínájuk továbbra sem volt.

Az izraeli hadászati elgondolás — mint az összes eddigi háborúk alatt is — „a megelőzésen” a „meglepetésen” és a „közvetett megközelítésen” alapult, azonban ezek különböző mértékben és módon jutottak érvényre. A megelőzés, mind a felkészülés üteme, mind a háború megindítása terén sikerrel járt. Bár az arab országok maguk is készültek a háborúra, de időben és a felkészülés szintjében lényegesen elmaradtak Izrael mögött. Ez azt eredményezte, hogy Izrael megelőzte az arab országokat az erők felvonultatásában, a támadócsoportosítás felvételében. A háború kezdetekor az arab országok fegyveres erőinek jelentős része még az átcsoportosítás állapotában volt. A megelőzés feltételeinek megteremtésében — az 1956-os háborútól eltérően — a légielő csapásainak tulajdonították a döntő szerepet, és ezt kihasználva indították meg a szárazföldi csapatok támadását.

Az arab országok légiereje már az izraeli megelőző légi csapás időszakában súlyos veszteségeket szenvedett (Egyiptom 63%, Szíria 45%, Jordánia 100%) és ez a későbbiekben meghatározó volt. A megmaradt gépek bevetését már nem kockáztatták meg.

Ez hadászati meglepetést eredményezett, amely lényegében eldöntötte a háború sorsát. Annak ellenére, hogy a szemben álló felek felvonultak, az erők felvették — bár az arab országok

nem teljesen — a háborús csoportosítást. Az Izrael által kivívott légi uralom azonban döntő szerepet játszott a háború végső kimenetelében.

A közvetett megközelítés elvét eltekintve a támadás első időszakától eredményesen alkalmazták. Ez azt jelentette, hogy a Déli Arcvonalon a három irányban meginduló támadás sikerei után az izraeli csapatok a továbbiakban kerültek a nagyobb összecsapásokat, és az ellenség megkerülésére, részeinek bekerítésére és az ellenség hátában levő hágók és szorosok lezárására törekedtek. Az izraeli csapatoknak a terep adottságai is kedveztek, amennyiben a rendkívül nehéz terep feleslegessé tette nagyobb erők kikülönítését az előretörő oszlopok szárnyainak biztosítására. Így kisebb önállóan működő csoportok mind három támadási irányban az ellenséges erők hátába kerülhettek, zavarhatták azok mögöttes összeköttetését. Az izraeli légi uralom jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy ezt a módszert eredményesen alkalmazták.

Izrael számított a többfrontos harcra és erőit a főirányba, a Déli Arcvonalra (Egyiptom ellen) összpontosította ugyan, de a többi arcvonalon is kellő csoportosítást biztosított arra, hogy a főirányban tervezett sikert kiaknázza és időleges védelemből támadásba menjen át.

Az izraeli vezetés a hadműveleti terv kidolgozásakor számításba vette, hogy, 1956-hoz hasonlóan az egyiptomiak az izraeli támadás főirányát a Sínai-félsziget északi részén, Rafah-el-Aris-el-Kantara irányban várják. A számítás bevált, és az egyiptomi főcsoportosítás lehetővé tette, hogy az arcvonal közepén az izraeliek gyors előretörést érjenek el és elvágással fenyegezzék a félsziget északi részére összpontosított egyiptomi főerőket.

A légi csapásnál az izraeli vezetés harci repülőgép-állományának teljes egészét bevetette, nem képzett tartalékot, és ezzel tulajdonképpen mindent „egy lapra tett fel”. Ha ugyanis az arab országok, és főleg Egyiptom légvédelme azt nyújtotta volna, amire technikai lehetősége folytán képes volt, ez Izrael részére súlyos következményekkel járhatott volna.

A légi csapás ideje és végrehajtási módja azonban meglepte az arab országokat, és az eredmények nagyrészt ennek tulajdoníthatók. Kétségtelen azonban, hogy a sikert az arab országok katonai vezetésének hibái és a légvédelmi rendszer hiányossága nagymértékben elősegítette.

Az izraeli hadműveleti tervet Jordániával és Szíriával kapcsolatban, részleteiben nem dolgozták ki, és a helyzet alakulásától tették függővé.

Az arab országok hadműveleti tervezése nem volt egységes. Elvileg beszélhetünk ugyan együttes hadműveleti tervről, de gyakorlatilag csak Egyiptom („Kahir”-terv) és részben Szíria dolgozott ki bizonyos részletterveket.

Az egyiptomi, „Kahir” hadműveleti terv támadólagos változatának megvalósítására nem kerülhetett sor, miután Izrael a háború előkészületeiben és ennek megindításában megelőzte az arab országokat. Mindent egybevetve, egységes arab elképzelés nem létezett.

A haderőnemek és fegyvernemek szerepe

A háborúban a haderőnemek és fegyvernemek szerepe lényegesen megváltozott az előzőekhez képest.

A részletes értékelések három lényeges momentummal magyarázzák Izrael gyors győzelmét:

- a győzelem alapjait az izraeli légierő rakta le,
- a „villám-háború” elmélete érvényesült, és ennek során a győzelemből döntően kivette részét a szárazföldi haderőnem és ezen belül a páncélos csapatok,
- döntő szerep jutott a háború megnyerésében a vezetés magas színvonalának.

Szárazföldi csapatok és a légierő

A háborúban az összes haderőnem részt vett, de közöttük a légierőnek kiemelkedő szerepe volt azért, hogy egyrészt megsemmisítette és demoralizálta az arab szárazföldi csapatokat, másrészt lényegében az első légi csapás során gyakorlatilag működésképtelenné tette az arab országok légierjét. Ilyen módon lehetővé vált, hogy az izraeli szárazföldi csapatokat mente-

sítsék az ellenséges légi behatásoktól és a korlátlan légi uralom birtokában megakadályozzák az arab szárazföldi csapatok manővereit.

Az izraeli légierő hatásos tevékenysége újólag igazolta, hogy a szárazföldi csapatok csak úgy működhetnek eredményesen, ha megfelelően biztosítják azokat az ellenség légi tevékenységével szemben.

Összességében a harmadik arab-izraeli háborúban a haderőnemek között a légierő tevékenysége kiemelkedő, de nem kizárólagos volt. A háború kimenetelét, az izraeli sikert a haderőnemek összehangolt — ha nem is hibátlan — együttműködése eredményezte.

A harmadik arab-izraeli háború elemzése során más katonai szakértők arra a következtetésre jutottak, hogy igazolódtott a “villámháború” elmélete, és Izrael katonai sikerét ennek köszönheti.

Tal izraeli tábormok szerint: “az ország döntő hadászati-hadműveleti erőit a páncélos csapatoknak kell képezniük, mert egyedül ezek képesek támadást folytatni az ellenség mélységébe, fenyegethetik létfontosságú objektumait és végül az ellenséget a háború feladására kényszeríthetik. ... A harcokosi a támadás fő eszköze, és a szárazföldi harcban a döntő fegyver. A harcokosi nem támogatófegyver, hanem a legfontosabb hadműveleti-harcászati fegyver”.

A háború tapasztalatainak feldolgozásakor az izraeli vezetés lényegében ezt az álláspontot fogadta el, és a háborút követően a haderő fejlesztésében elsősorban a páncélos csapatok korszerűsítésére helyezték a hangsúlyt, nem hanyagolták azonban el a légierő technikai, szervezeti és harceljárásai színvonalának emelését sem.

Az arab országoknál a Közös Arab Főparancsnokság formálisan létezett ugyan, de a valóságban nem működött. Nem hangolták össze a hadászati elgondolásokat, nem dolgoztak ki közös hadműveleti tervet, ami pedig különösen koalíciós háborúban a hatásos együttműködés egyik alapvető feltétele. Ezzel szemben Izrael az agressziót tervszerűen készítette elő, és legalábbis a főhadszíntérnek tekintett Déli Arcvonal vonatkozásában részletes hadműveleti tervvel rendelkezett. Ez a körülmény, és az arab országok megfelelő együttműködésének hiánya tette lehetővé, hogy Izrael a háború során egyenként győzhette le az arab hadseregeket, tehát meg tudta osztani ellenfeleit, megfosztva őket az együttesen meglévő erőfölénytől.

Mint említettük elsődleges szerepe volt a vezetés színvonalának és itt a szemben álló felek között alapvető különbség a felső vezetés szintjén mutatkozott meg.

Az arab országok katonai vezetése nem rendelkezett megfelelő felderítéssel, így a megalapozott döntésekhez hadászati, hadműveleti és harcászati szinten sem volt eléggé tájékozott, nem volt birtokában a szükséges adatoknak. Az arab vezetés már a háborút megelőzően helytelenül értékelte az izraeli légierő lehetőségeit és várható tevékenységét, ezért légterének védelmét nem biztosította kellően. Nasszer elnök 1967. június 9-én tartott beszédében a vezetés felelősségére utalva kijelentette: “azt vártuk, hogy az ellenség (vagyis az izraeli légierő) keletről és északról fog támadni, de az nyugatról érkezett”.

Az arab országok a haditechnika tekintetében — a legfontosabb harceszközök terén (pl. harcokosik, harci repülőgépek) — minőségileg egyenrangúak voltak az izraeliekkel, amellet többszörös mennyiségi fölényel rendelkeztek. A kiképzettség terén azonban az izraeli katona messze felül múlta az arab harcokost. Így az araboknál mutatkozó mennyiségi fölény nem csak kiegyenlítődött, de mérleg nyelve Izrael felé billent, ezt még fokozta az arab együttműködés hiánya.

Súlyosan esett latba az arab katonai vezetésnek az a döntő hibája, amit a háború első napján elkövetett. A főparancsnok elsietett és indokolatlan parancsai teljes zűrzavart okoztak és meghiúsították a védelmi hadműveletben tervezett ellencsapás, illetve ellentámadás végrehajtását is. A harcokosi csapatok ennek közvetlen hatását a Szezi-csatornán való átkelés után érezték meg.

A szárazföldi csapatok harcában a páncélos csapatok meghatározó tényezőnek bizonyultak. Az izraeli vezetés a páncélos csapatok alkalmazása során a meglepetésszerű csapásból eredő sokkhatást és a mozgékonyt helyezte előtérbe. A páncélos csapatokat rugalmasan és határozottan vezették és a legtöbb esetben a siker érdekében eltekintettek a kellő harcokosítástól, pl. a szabad szárnyakat nem fedezték.

Ez a módszer ebben a háborúban eredményes volt, azonban ehhez az is hozzájárult, hogy az arab (főleg az egyiptomi) katonai vezetés végzetes hibákat követett el, amelyek nélkül kétséges, hogy az izraeli támadás ilyen gyors és ilyen méretű sikert hozott volna. Emellett azt is tekintetbe kell venni, hogy az izraeli légi uralom nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy az izraeli páncélos csapatok a Déli Arcvonalon eredményesen működhettek.

A Déli Arcvonalon kialakult helyzet hatott az egyéb térségekben folyó harctevékenységekre is.

A jordániai szárazföldi csapatok szívósan harcoltak, és semleges megfigyelők szerint elsősorban a légi támogatás hiánya, illetve az izraeli légi uralom gátolta eredményesebb tevékenységüket. Ezzel párhuzamosan azonban vezetésükben is meg lehetett figyelni tanácstalanságot és a helyzetek rossz értékelését.

A szíriai politikai vezetés, amely végül egyedül maradt, így az izraeli túlerővel szemben nem volt győzelmi esélye, eleve feladta az elszánt ellenállás folytatását, és csak a főváros, Damaszkusz megóvására törekedett. Ezért az előzetes hadszíntér-előkészítési munkák eredményeit a szíriai csapatok nem tudták kihasználni.

Az arab országok a háború tapasztalatainak értékelésekor két fontos stratégiai fejlesztési irányt határoztak meg:

- olyan páncélelhárító rendszert kell létrehozni, amely ellenáll az izraeli páncélosok tömeges és váratlan támadásának,
- olyan légvédelmi figyelő és tűzrendszert kell kialakítani, amely biztosítja a légtér hézagmentes ellenőrzését, és lehetőséget biztosít a különböző magasságokon támadó el-lenséges repülőgépek megsemmisítésére.

Az arab vezetés alapján véve helyes és célszerű következtetést vont le a háborúból.

Haditengerészet

A harmadik arab-izraeli háború során a szemben álló felek haditengerészete nem játszott lényeges szerepet.

Izrael a háborút megelőzően haditengerészetének fejlesztésekor — figyelembe véve az egyiptomi haditengerészet fejlesztésének irányát és mértékét — elsősorban a gyors, nagy tűz-erejű kis hajóegységek beszerzésére és rendszerbe állítására törekedett.

A “Gabriel” típusú fedélzeti rakéták kifejlesztése módot nyújtott volna a rakétákkal felsze-relt gyorsnaszádok építésére, ez azonban külpolitikai nehézségek miatt csak lassan haladt, és a háború során a rakétával ellátott hajóegységek még nem álltak szolgálatban.

Az egyiptomi haditengerészetet a második arab-izraeli háborút követően teljesen átszerve-zték, és főleg a tengeralattjárók és rakéta gyorsnaszádok számát növelték. Ilyen módon az egyiptomi haditengerészet lényeges mennyiségi fölényben volt.

A haditengerészeti erők állománya az alábbi volt:

	Izrael	Egyiptom
Rakéta gyorsnaszád	0	18
Tengeralattjáró- elhárító	1	12
Torpedónaszád	8	32
Romboló	3	7
Tengeralattjáró	3	12

Az egyiptomi vezetés viszont itt is hibát követett el, amikor a háborút megelőzően a hadi-tengerészetet nem emelte magasabb harckészültségi fokozatba, és így az izraeli támadás ezt is teljesen váratlanul érte. Ezért az egyiptomi haditengerészet, amelynek tevékenységét az izraeli légi uralom is nagyban korlátozta — nem tudott tényleges befolyást gyakorolni az események menetére.

A NEGYEDIK („YOM-KIPPUR”) ARAB-IZRAELI HÁBORÚ 1973

A háború előzményei

Az 1967-es háború különböző módon érzékeltette hatását a háborúban részt vevő országokban. Izraelben például vita bontakozott ki a 67-ben megszerzett területek védelme és biztosítása ügyében. A Golán-fennsíkon elvégzendő hadszíntér előkészítési munkákkal mindenki egyetértett, de a Sínai-félsziget védelmével kapcsolatban már megoszlottak a vélemények. Ezért Bar-Lev vezérkari főnök egy bizottságot hozott létre egy optimális javaslat elkészítésére. A bizottság javasolta, hogy a Szezi-csatorna teljes hosszában, közvetlenül a keleti parton, tizenöt erődcsoportot hozzanak létre, egymástól 10-20 kilométer távolságra. Az erődcsoportok közötti kapcsolatot sűrű járőrözéssel kívánták biztosítani és az erődítések mögött harckocsi és tüzér csapatokból álló mozgó tartalék elhelyezését javasolták.

A bizottság tervét elfogadták, annak ellenére, hogy egyrészt az erődök magukra vonhatták az egyiptomi tüzérség tüzeit, másrészt ez az állóvédelmi elgondolás nem illett az izraeli manőverező jellegű doktrínába. A katonai vezetés egy része ellenezte ezt a megoldást és a harckocsikkal folytatott mozgó védelem mellett foglalt állást.

Ettől függetlenül 1968 közepén megkezdték a „Bar-Lev” vonal építését.

Az erődcsoport 2-3 erődöt foglalt magába, amelyek között 6-8 kilométer volt a távolság. Az erődök mindkét oldalon 1,5 kilométert tudtak tüzükkkel ellenőrizni, míg a fennmaradt hézagokat figyelőkkel és járőrökkel biztosították. Az egyes erődök kezelőszemélyzete 30 fő volt. Egyes erődcsoportokban 7-8 harckocsit is elhelyeztek. A páncélszállító erődök fegyverzetét főleg géppuskák és páncéltörő eszközök képezték.

Az erődvonal mögött 3-5 kilométerre megerősített körletek voltak tüzérségi és harckocsi tüzelőállásokkal.

Az erődvonal mögött különböző mélységekben utakat építettek, azzal a céllal, hogy biztosítsák az ellátást és a szükséges manőverek lehetőségét.

1969. márciusára befejezték az erődvonal kiépítését, amit az egyiptomi tüzérség gyakori tüze sem tudott jelentősen késleltetni.

Ettől kezdve azután szinte számolatlanul folytak a kisebb-nagyobb egyiptomi-izraeli összecsapások. Ezekben a tüzérség és a repülők játszották a főszerepet. 1970. júliusában a harci cselekmények már olyan méreteket öltöttek, hogy felrémlett egy újabb háború lehetősége. Ezért az Amerikai Egyesült Államok tűzszünet megkötését javasolta három hónapos időtartamra. Eszerint a csatorna mindkét oldalán 50 kilométeres sávban meg kellett szüntetni a katonai tevékenységet. A felek vonakodva, de végül elfogadták a tervet.

A tűzszünet alatt azonban a felek további aktív tevékenységet folytattak. Egyiptom továbbfejlesztette légvédelmi rakéta rendszerének kiépítését, míg Izrael a „Bar-Lev vonal” erősítésével és a hadszíntér előkészítésével foglalkozott.

1970-ben Nasszer elnök meghalt. Utóda Anvar Szadat lett, aki miután eltávolította politikai ellenfeleit, 1972 novemberében az Izrael elleni újabb háború megindításáról döntött. Szovjet katonai tanácsadók segítségével új hadművelési terveket készítettek és szoros együttműködést szerveztek Jordániával és Szíriával. A közvetlen felkészülést 1973 nyarán kezdték meg az egyiptomi-szíriai csapatok.

Az egyiptomi vezérkar a háború megvívására a közös „Sarara” terven belül kidolgozta a „Badr” hadművelési tervet, ami a Szezi-csatornán történő átkelést és hídfők foglalását tartalmazta. Az egyiptomi terv nagyon figyelt arra, hogy csapatai végig az általuk kialakított légvédelmi ernyő alatt tevékenykedjenek, és ne legyen kitéve az izraeli repülőgépek csapásainak.

Szíria terveiben a Golán-fennsík elfoglalása és a Jordán folyóhoz történő kijutás szerepelt. Ezt széles arcvonalon, kétlépcsős hadművelési felépítésben indított támadással akarták elérni

Első lépcsőben három megerősített gyaloghadosztályt, míg a másodikban két páncélos hadosztály alkalmazását tervezték.

Izrael számolt egy együttes arab támadással. Ebben az esetben gyors mozgósítást terveztek és rövid védelmi hadművelet után általános ellentámadásban gondolkodtak. Ennek alapját a "Sovah Jonim" elnevezésű tervben rögzítették. A terv mind a Déli, mind pedig az Északi Arcvonalon külön-külön, illetve együtt támadó hadművelet végrehajtását tartalmazta.

A háborús események rövid összefoglalása

A háború 1973. október 6-án az egyiptomi és a szíriai csapatok együttes támadásával indult meg. A támadás napja szombat (az izraeli pihenőnapra) esett, és ekkor ünnepelték a zsidó vallás legnagyobb ünnepét az "engesztelés napját" (héber nyelven "Jám-kipúr"). Ugyanekkor ez a nap a mohamedán "Ramadan" böjti hónap egy napja is volt.

A Szezi-csatorna keleti partján védelembe lévő csökkentett állományú izraeli csapatokat váratlanul érte az egyiptomi támadás. A megfelelően támogatott egyiptomi hadosztályok az esti órákra kiterjedően átkelést, majd elfoglalták az első védelmi vonal támpontjait. A következő két napban 10-12 kilométert nyomultak előre, miközben a fontosabb hágóknál harcászati légi deszantokat vetettek be. A sikert azonban nem használták ki és a támadás továbbfolytatása helyett inkább az elért terepszakasz megerősítésére fordítottak hangsúlyt.

Közben a szíriaiak október 7-én a délelőtti órákra 4-8 kilométer mélyen betörték az izraeli védelembe a Golanon, de az izraeli ellencsapások meghiúsították további térnyerésüket. A következő napon már az izraeli csapatok támadtak és 10-ére visszaállították az eredeti helyzetet, sőt a későbbiek során 15-20 kilométer mélyen benyomultak szíriai területre. Ezután a harcok, amelyeket főleg a páncélos csapatok széleskörű alkalmazása jellemzett, váltakozó erősséggel folytak egészen október 24.-éig a tűzszünet kihirdetéséig.

Az egyiptomi arcvonalon az izraeli csapatok október 15-én 18 dandárral (9 páncélos) a légierő tömeges légi csapásainak támogatása mellett támadásba mentek át és három nap alatt elérték a Nagy Kesetű tavat és attól északra a Szezi-csatornát. Hídfőt alakítottak ki és azt legyezőszerűen fejlesztették észak, északnyugat, illetve délnyugati irányba. Válaszként az egyiptomi vezetés csak a különböző terepszakaszok lezárását rendelte el, de tartózkodott egy összpontosított csapástól és erőit részenként vetette harcba. Az egyiptomiak veszélyes helyzetbe kerültek. Igaz, tartották a keleti parti hídfőt, de a nyugati partra átkelt izraeli erők tovább folytatták támadásukat és jelentősebb ellenállásba nem ütköztek.

Az ENSZ október 22-én szólította fel a szemben álló feleket a haditevékenységek beszüntetésére, amit Egyiptom azonnal elfogadott. Izrael azonban kihasználva a vákuumot, gyors manőverrel bekerítette a délen harcoló 3. egyiptomi hadsereget és további jelentős területeket foglalt el. Végül október 25-én, az egyiptomi-izraeli arcvonalon is befejeződtek a harcok.

A háború értékelése

A negyedik arab-izraeli háború több tekintetben is eltért az eddigi összecsapásoktól.

Az 1967-es háború tanulságait szem előtt tartva készültek fel az arab országok az újabb összecsapásra. Céljukat, hogy visszaszerezzék az előző összecsapásban elvesztett területeket a háborúval ugyan nem érték el, de a későbbi tárgyalásokon Egyiptom visszaszerezte a Sínai-félszigetet, és ezzel megszerezte a Szezi-csatorna ismételt ellenőrzési jogát is.

Katonai doktrínájuk és hadászati elgondolásuk a stratégiai célkitűzésekhez igazodott, és abból indult ki, hogy az arab országok nem indíthatnak általános és végső döntést eredményező háborút Izrael ellen a nemzetközi politikai helyzet és a fennálló katonai erőviszonyok mellett. Ezért korlátozott célú háborút indítanak, amelynek során Izrael minőségi katonai fölényét (légierő, mozgékonyág) nem érvényesítheti, és ez a megszállt területek kiürítésére kényszeríti. Kiemelt jelentőséggel kezelték a meglepést és a váratlanságot.

A váratlanság hadászati értékű érvényesítése lényegében nem sikerült. Az arab országok a rejtett előkészületek eredményeként és a háború egyidejű, több arcvonalon történő megindításával teljes mértékben meglepték ugyan Izraelt, ami a háború első napjaiban jelentős sikereket is eredményezett, de ennek nem volt hadászati kihatása és alapvetően nem befolyásolta a háború végső kimenetelét.

Az arab országok hadműveleti tervezésével és a hadműveletek végrehajtásával kapcsolatban több szempontot kell figyelembe venni.

Feltétlenül rendkívül jelentős tényező volt, hogy az arab országok első ízben alkottak a háború egészére („Sarara”) és az egyes arcvonalakra vonatkozó hadműveleti terveket (Egyiptom „Badr” terv és Szíria is külön hadműveleti terv). Ezeket azonban csak részben hangolták össze, illetve egyeztették. A célkitűzések közös meghatározása, a támadás időpontjának helyes megválasztása alapvetően hozzájárult a támadó hadműveletek kezdeti sikereihez. Az egyiptomi és szíriai vezérkar a hadműveleti terveket a titoktartás messzemenő betartásával dolgozta ki.

Az egyiptomi és szíriai vezetés között ugyanakkor nem volt meg a kölcsönös bizalom, tulajdonképpen arra vártak, hogy az arab országok közti rivalizálásban a másik gyengüljön. Ez a körülmény nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy Izrael képes volt az eredetileg kétfrontos háborút olyképpen megvívni, hogy a háború kezdetén fő erőfelfejtését Szíria ellen (az Északi Arcvonalon) összpontosítsa, majd később ezt a Déli Arcvonalra helyezze át.

Az egyiptomi „Badr” hadműveleti terv részeként a Szuezi-csatornán való erőszakos átkelest példásan dolgozták ki, az erőket és eszközöket célszerűen csoportosították és ezek felvonulását eredményesen készítették elő. Ugyanakkor a terv egyik jelentős hiányossága az volt, hogy a két támadó hadsereg csatlakozási pontját helytelenül választották meg, és azt nem biztosították kellően. Másrészt az elgondolás a támadás első ütemében „hadsereg-hídő” kialakítását határozta meg és a második ütemben a további térnyerést a helyzet alakulásától tette függővé. Itt alapvető szerepet játszott, hogy a szárazföldi csapatok csak olyan mélységben nyomulhattak előre, amely még a Szuezi-csatornától nyugatra telepített légvédelmi rendszer hatótávolságán belül maradt (25-30 km).

A szíriai hadműveleti terv alapján véve helyes volt, de a megvalósításban ugyan úgy hibák csúsztak, mint az előző háborúban. Nem, hogy nem sikerült a Golánt visszafoglalni, de az izraeli erők már Damaszkuszt fenyegették és csak a „jóindulatukon” múltott, hogy megálltak a főváros előtt.

Az izraeli hadászati elgondolás eredményességét az előző három háború alapján véve igazolta. A „megelőzés”, a „meglelés” és a „közvetett megközelítés” módszere célravezetőnek bizonyult és az izraeli hadműveleti terv ennek jegyében született. Most azonban meglepték az izraeli hadigépezetet és csak a szervezetségükön múltott, hogy nagyon rövid idő alatt talpra tudtak állni.

Az izraeliek, mind a Déli-, mind az Északi Arcvonalon — arab támadás esetére — időleges védelmet, majd ezt követően döntő ellentámadást terveztek. A tervekben azonban nem szerepelt, hogy az ellenség betörhet izraeli területekre, ami viszont megtörtént.

Az arab támadás esetén ugyanis a védelemnek kellő időt kellett biztosítani a mozgósításhoz és felvonuláshoz. Izraeli számítás szerint a teljes mozgósítást 72 óra alatt kellett végrehajtani. Az első mozgósított erőknek már a háború második napján harckésznek kellett lenniük. A Déli Arcvonalon a „Bar-Lev-vonal”-ban, az Északi Arcvonalon pedig a Golán-fennsíkon kiépített védelmi rendszerben vívott védelmi harcnak időt kellett biztosítani a főerők felvonulásához és a döntő ellentámadás megindításához.

Az izraeli hadműveleti terv — az 1967. évvel szemben — nem számolt a légierő tömeges, első légi csapásával, miután az arab országok légvédelmi rendszerének ereje folytán ez rendkívül kockázatos lett volna. A vezetés minősége döntő szerephez jutott ebben a háborúban. A hadműveleti tervek sikeres végrehajtása nagymértékben függött a vezetés színvonalától.

Az arab országok közül a katonai vezetésen belül különösen élesen folyt a „tábornokok csatája”, ami egyes esetekben nemcsak hibás döntésekre vezetett, de helyes elhatározás esetén is csökkentette a végrehajtás hatékonyságát. Ez elsősorban az egyiptomi katonai vezetésnél mutatkozott meg.

A hadműveleti tervek kidolgozásánál, a háborús előkészületek irányításában, sőt a háború kezdeti időszakában is a vezetés eredményes munkát végzett, később azonban a vezetésen belül is ellentétek jelentkeztek. A Szezi-csatornán történő átkelés után a parancsnokság ellentétes intézkedéseket hozott. Egyszer a csapatok további támadását szorgalmazta, míg máskor megállásra és védelemre történő berendezkedésre utasította csapatait.

A háború első három napja alatt az egyiptomi csapatok jelentős sikereket értek el. Ennek kimélyítése és a további előrenyomulás a Sínai-félszigeten, vagyis a támadás folytatása a második ütemben előírt célok elérésére (a Katmia-, Giddi-, és Mitla- hágók), éles vitát váltott ki az egyiptomi katonai vezetők között. A hadügyminiszter, Izmail ellenezte a támadás folytatását, míg Szali vezérkari főnök mellette foglalt állást. Izmail érve az volt, hogy amennyiben az egyiptomi csapatok kilépnek a légvédelmi rendszer "védőernyője" alól, úgy az izraeli légierő hatékonyan akadályozhatja a támadást, és ez súlyos veszteségekhez vezethet. A támadást tehát csak akkor szabad felújítani, ha a légvédelmi rendszer részeit is áttelepítik a Szezi-csatornától keletre, és ezáltal biztosítják a csapatok légvédelmét. Szadat elnök és az egyiptomi politikai vezetés az utóbbi nézettel értett egyet, és a támadás folytatásának elhalasztása mellett döntött.

Ez a döntés a támadás elhalasztásáról azt eredményezte, hogy az izraeliek újabb erőket vonhattak előre a Sínai-félszigetre és légierőjük zömét is — az Északi Arcvonalról a Déli Arcvonalra csoportosíthatták át.

Az egyiptomi vezetés előbb említett hibás döntése jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy az egyiptomi támadás felújítása október 14-én kudarcra végződött. A támadás sikertelenségéhez hozzájárult az is, hogy a vezetés nem merte vállalni a főerők együttes alkalmazását, és inkább a részenkénti bevetéseket erőltette. Így nem volt meg a kellő súlyképzés és az erőfölény.

Az egyiptomiak döntésénél szerepet játszott a szíriai vezetés sürgetése is. Miközben eleget kívántak tenni a szíriai kérésnek, nem voltak hajlandók olyan kockázatot vállalni, ami később Egyiptom számára veszélyes lehetett volna.

Az egyiptomi katonai vezetés a hadműveleti tervezéskor — az egyébként színvonalas munkája során — súlyos hibát követett el, ami a későbbiekben az egész háború kimenetelét is hátrányosan befolyásolta. Ugyan is a hadműveleti első lépcsőt képező 2. és 3. hadsereg közti sávhatárt helytelenül választották meg, és ezt a háború során még azzal tetézték, hogy a csatlakozást nem biztosították kellően és gyakorlatilag a két hadsereg között mintegy 15-20 km-es rés keletkezett.

A jól működő izraeli harctéri felderítés viszont rövid idő alatt jelezte a két hadsereg közötti szokatlanul széles hézagot. A szervezeten végrehajtott izraeli ellentámadás így teljesen váratlanul érte az egyiptomiakat, a felderítés nem észlelte időben sem az izraeli szándékot, sem a kialakult helyzetet. Ezt a legvilágosabban az bizonyítja, hogy még két nappal az izraelieknek a Szezi-csatornán történt átkelése után is csak azt jelentették, hogy hét izraeli harckocsi átkelt a csatornán és felszámolásuk folyamatban van, noha akkor már több dandárnyi erő tartózkodott az izraeli hídfőben.

Reális megítélés szerint, amennyiben október 16-án, de még 17-én is nagyobb erejű egyiptomi ellenakcióra (legalábbis egy-egy hadosztályerővel) került volna sor, úgy az izraeli erőket ebben a térségben felszámolhatták, vagy legalábbis visszavonulásra kényszeríthették volna (ezt a lehetőséget az izraeli vezetés is mérlegelte). Így — az egyiptomi vezetés hibái folytán — az izraeliek kiszélesíthették hídfőjüket, majd abból kitörve, jelentős területet vehettek birtokba.

A szíriai katonai vezetés az erőket a kidolgozott hadműveleti terv szerint vonultatta fel és a támadást, időben indította meg. Az elgondolás a második lépcső és a tartalékok alkalmazását több változatban tartalmazta, de ezek végrehajtására nem került sor. Reális megítélés szerint azonban, ha a támadás második, illetve harmadik napján (október 7- és 8-án) a hadműveleti második lépcsőt a 3. páncélosadosztályt az arcvonal közepén (el-Kuneitra irányába) és a főparancsnoksági tartalékból az 1. páncélosadosztályt a már elfoglalt Kfar Naffékből a Jákob testvérei-híd irányába vetették volna be, úgy az akkor még gyenge izraeli védelem az újabb — több mint 300-400 szíriai harckocsi — támadását aligha háríthatta volna el, és ez az egész

háború további menetét jelentősen befolyásolhatta volna. A szíriai vezetés elkövette azt a hibát is, hogy a megerősített izraeli védelem ellen a harckocsikat tömegesen, de gyalogság támogatása nélkül alkalmazta, illetve a szíriai gyalogság lemaradt a harckocsik harcrendjétől. Ez az izraeliek részére megkönnyítette a harckocsik kilövését, és a magas harckocsi-veszteségek elsősorban ennek rovására írhatók.

Végül a háború kimenetelét az is nagymértékben befolyásolta, hogy a szíriai és a segítségül küldött iraki, jordániai, marokkói csapatok között nem volt kellő együttműködés.

Az izraeli katonai vezetés tevékenységét jelentősen befolyásolta, hogy a politikai vezetésen belül nem volt egységes álláspont az esetleges háború célkitűzései, illetve annak megvívása vonatkozásában. Az izraeliek hibái jelentős mértékben a hírszerző-felderítő szolgálat hiányosságaira vezethetők vissza. A MOSZAD és az AMAN ebben a helyzetben nemhogy kiegészítették volna egymás információit, hanem inkább gátolták egymás munkáját. A várható ellenség szándékáról hibás értékelések születtek, aminek következtében a politikai és a katonai vezetés későn, és nem elég hatékonyan reagált (pl. a harckészültség és a mozgósítás elrendelése késett, a támadás várható időpontját helytelenül határozták meg stb.). Ez egyben az arab országok szokatlanul jól működő biztonsági és titoktartási tevékenységét is dicséri.

Az izraeli katonai vezetésben nem volt meg az összhang az október 8-án végrehajtott ellencsapás kérdésében sem. Ennek célja az egyiptomi csapatok visszavetése a Szezei-csatorna nyugati partjára, sőt esetleg itt hídfő létesítését is számításba vették. A döntés — amit Elazar vezérkari főnök jóváhagyásával — a Déli Parancsnokság parancsnoka hozott (Gonen tábornok) irreális, és a tényleges erőviszonyokat tekintetbe véve, helytelen volt. A nem kellő erővel — kb. négyszeres túlerővel szemben — végrehajtott ellencsapás sikertelen maradt.

Ennek során — nem először — jelentkezett személyi ellentét a Déli Parancsnokság parancsnoka Gonen és Saron hadosztályparancsnok között. Az ellencsapás során Saron nem hajtotta végre előljárója parancsát, sőt azt — személyi kapcsolatai révén — igyekezett megakadályozni (Saron, Móse Dajan hadügyminiszter személyes jó barátja volt, és jó kapcsolatai voltak a vezérkar több vezetőjével). Az ellentét még élesebben megmutatkozott az izraeli ellentámadásnál, az "Erős Szív" hadműveletnél (október 15.). Saron több esetben vagy nem hajtotta végre a parancsokat, vagy önkényesen megváltoztatta. Az események alakulása Saron tevékenységének célszerűségét bizonyította ugyan, de ez elsősorban az egyiptomi vezetés hibáinak tulajdonítható. Az izraeli vezetés ellentétei olyan élesen jelentkeztek, hogy a háborút követően 1973. november 18-án az izraeli kormány külön bizottságot jelölt ki az izraeli felderítő-hírszerző szolgálat háború előtti tevékenységének, a fegyveres erők harckészültségi helyzetének és mozgósításának kivizsgálására és a háború kezdeti időszakában mutatkozó katonai kudarcok okainak megállapítására. Ezért az AMAN vezetőjét Zeira tábornokot, helyettesét Salev dandártábornokot és több tisztet leváltottak és a katonai felderítő-hírszerző szolgálattól is elbocsátották őket. A bizottság végül javasolta a vezérkari főnök lemondatását. Elazar altábornagy még mielőtt a kormány mérlegelte volna a javaslatot, lemondott. (Utódává Mordehai Gur tábornokot nevezték ki.)

A negyedik arab-izraeli háború harcászati vonatkozásban is jelentős tapasztalatokat hozott. Újra bebizonyosodott, hogy hagyományos eszközökkel vívott háború esetén az erőknek meghatározott főirányban történő összpontosítása a siker fontos előfeltétele. Ezt igazolta az izraeliek október 8-án megkísérelt ellencsapása, ahol a csapatok széles arcvonalon szétbontakozva tevékenykedtek. Az egyiptomi vezetés hasonló következtetéseket vonhatott le október 14-én a támadás sikertelen felújítása kapcsán.

A haderőnemek és fegyvernemek szerepe

Ismét megállapítást nyert, hogy a sikert továbbra is az összes haderőnem és fegyvernem összehangolt együttműködése biztosíthatja. A háború megindításakor és az első hadműveletek alapvető jelentősége van a váratlanság maximális kihasználásának, illetve a szemben álló fél szándékainak és előkészületeinek folyamatos és gondos felderítésének.

Szárazföldi csapatok

A haderónemek között a szárazföldi csapatok tevékenységének döntő szerepe volt a háború végső kimenetele szempontjából.

A páncélos csapatokkal kapcsolatban a harmadik arab-izraeli háborúból (1967) az izraeli fél azt a következtetést vonta le, hogy a harckocsi továbbra is a szárazföldi csapatok fő ütő- és lökő erejét képezi, és tüzereje pótolja a tüzérséget. Ugyanakkor a harckocsik elleni harc elsődleges eszközének is a harckocsit tekintették. Ennek megfelelően alapvető feladatnak vélték a páncélos csapatok harckocsi-állományának minőségi és mennyiségi fejlesztését.

Ezzel szemben az arab országok miközben elismerték a harckocsik és általában a páncélos csapatok fontosságát — számításba vették azt is, hogy az izraeliek mind a páncélos csapatok harcéljárását, mind a személyi állomány kiképzettségi szintjét illetően fölényben vannak. Ezért — ennek kiegyenlítésére a páncélos technika mennyiségi és minőségi fejlesztése mellett elsődleges fontosságot tulajdonítottak a páncélelhárítás fejlesztésének.

A háború bebizonyította, hogy a páncélos csapatok hatékonysága függ a harckocsik alkalmazásának módjától, a parancsnokok és törzsek vezetési készségétől és a csapatok kiképzési színvonalától.

Az izraeli hadvezetés a főcsapás irányában rendszerint 3-4 páncélos-, 1-2 gépesített dandárból, 6-8 önjáró tüzérosztályból, egy irányított páncéltörő rakétaosztályból, valamint légvédelmi és műszaki alegységekből alakított ki csoportokat. E csoportok állományába beosztott teljes gyalogság páncélozott szállító harcjárműveken — s csak ritkán harckocsira ültetett deszantként — nyomult előre. Az izraeli hadvezetés a páncélosait nemcsak tömegesen, hanem gyakran (például a Szezi-csatorna nyugati partján) önálló tevékenységre kisebb (századerejű) csoportokban is alkalmazta. Ezeket rendszerint gépesített gyalogos-alegységekkel és páncélozott szállító harcjárművekre szerelt irányított páncéltörő rakétákkal erősítették meg.

Az arab országok a harckocsikat nem összpontosították a főcsapás irányában a támadás lendületes mélységi kifejlesztésére, hanem a támadás egész arcvonalán szétaprózták a gyalogsággal együtt kifejlesztett tevékenységre. Lényegében a páncéloshadosztályokat dandároként, rosszabb esetben zászlóaljakként osztották szét a gyaloghadosztályok között és az első lépésben alkalmazták őket a megerősített állások áttörésére, a gyalogság támogatására ahelyett, hogy a mélységben a siker kifejlesztésére vetették volna be.

A páncélelhárítás fontossága rendkívül megnőtt. A negyedik arab-izraeli háború során az izraeli fegyveres erők 840 harckocsit vesztek, az állomány 42%-át. A veszteségnek mintegy 70%-át, kb. 600 harckocsit a páncéltörő rakéták semmisítettek meg. Ezért egyes szakértők arra a következtetésre jutottak, hogy a szárazföldi harcban a páncéltörő eszközökkel felszerelt gyalogsággal szemben a harckocsik szerepe és jelentősége csökkent.

Az összegzett tapasztalatok alapján végül is az állapítható meg, hogy a gyalogság harckocsik elleni harci lehetőségei ugyan megnöttek, de a harckocsit — a földi harcot közvetlenül támogató légierő (vadászbombázók) mellett — a döntő harcászati tényezők közé kell sorolni. A páncéltörő rakéták és páncéltörő eszközökkel felszerelt helikopterek, vagyis a korszerű páncélelhárítás megjelenése alapvetően nem érinti a különböző fegyvernemek és harceszközök szerepét és fenntartását. Ezek a tényezők előtérbe állítják a harckocsi technika fejlesztését.

A tüzérség a negyedik arab-izraeli háborúban is fontos szerepet játszott. Az ellenség tüzzel való lefogásának fő eszközét a tüzérség képezte. A gyalogság és a harckocsik legerősebb támogató tüzefegyvere — a légierő tömeges alkalmazása ellenére is — mind támadásban, mind védelemben a tüzérség maradt. Az önjáró tábori tüzérség igen hatásosnak bizonyult a háború során. Sokkal mozgékonyabb volt a vontatott tüzérségnél, ezért felderítésük és leküzdésük is nehezebb feladatot jelentett.

A háború során hagyományos robbanófejjel ellátott harcászati rakétákat is alkalmaztak. Ezek különösen a helyhez kötött és nagy kiterjedésű földi célok ellen voltak hatásosak, de tömeges bevetésükre nem került sor.

Légierő és légvédelem

A negyedik arab-izraeli háború során a légvédelem fontos szerepet játszott. Míg az izraeli légierő a második és harmadik háborúban kivívta az abszolút légi uralmat, addig a negyedik háborúban — az arab országok jól szervezett és felkészített — légvédelmi rendszere következtében a helyzet alapvetően megváltozott.

“Az 1973. októberi közel-keleti háborús események megmutatták, hogy a megfelelő mennyiségű különféle légvédelmi rakétarendszerekkel ellátott légvédelem a haditevékenység egyik legfontosabb tényezőjévé vált.

Az értékelések szerint Izrael 18 nap alatt 107 repülőgépet veszített és ezeknek 99%-át légvédelmi eszközzel lőtték le. Bebizonyosodott, hogy egészen addig, amíg az arab csapatok a saját légvédelmi ernyőjük alatt tevékenykedtek, az izraeli szárazföldi erők hatásos légi támogatás nélkül nem tudtak megfelelően tevékenykedni.

A háborúban a két fél légierője előtt azonos feladatok álltak: a légi uralom kivívása, a szárazföldi és tengeri erők harcának támogatása, a hadművelleti terület elszigetelése a tartalékok előrevonásának akadályozásával, légideszant-tevékenység támogatása, az ellenség hátszágában lévő vezetési, adminisztratív, gazdasági stb. objektumok elleni támadás, légi felderítés és légi szállítás.

A légi uralom megszerzése a légierő elsődleges feladata maradt, miután az egyik előfeltétele a szárazföldön vagy a tengeren folytatott harc sikerének. A légi uralom kivívásának egyik leggyakoribb módja az ellenséges repülőterek és támaszpontok elleni megelőző légicsapás, mint ez 1967-ben történt. Erre azonban 1973-ban nem került sor. Végül az izraeli légierő ragadta magához a kezdeményezést és az arab „rakétapajzs” megbontása után már uralta a légteret.

A légierő mások fontos feladata a szárazföldi csapatok harcának közvetlen támogatása volt. Ennek során a fő célpontként az ellenséges csapatösszevonások, rakéta kilövőhelyek és tüzelőállások, a gyülekezési körletben lévő élőerők és eszközök stb. szerepeltek. A légierő ezt a feladatot időnként nagyobb kötelékkel, máskor viszont kisebb kötelékek hullámokban történő bevetésével oldotta meg. Izrael részéről a háború kezdeti időszakában — az arab légvédelem leghatékonyabb tevékenységének idején — elsősorban az utóbbi módszert alkalmazta.

Az arab országok légierője nem használta ki mennyiségi fölényét. Ahelyett, hogy a légierőt támadó feladattal, az ellenséges csapatok és ezek mozgásának lefogására, vezetésének megbénítására, a légierő elleni csapásra használták volna fel, azt passzív célra, elsősorban légvédelemre és kisebb mértékben a földi harcok közvetlen támogatására és légi felderítésre alkalmazták. Ez viszont lehetőséget nyújtott Izraelnek arra, hogy átvegye a kezdeményezést. Az izraeli légierő a háború első napjaiban a Szuezi-csatornán átkelő élőerőkre és páncélos erők lefogására és megsemmisítésére, majd ezt követően az arab légvédelmi rendszer és csapatlégvédelem bénítására összpontosította fő erőfeszítését.

Mind az arab országok, mind az izraeli légierő hajtott végre úgynevezett “stratégiai bombázásokat”. Ezek lényegében a szemben álló fél országának mélységében “hadászati lag fontos” célok, objektumok elleni bombázásokat jelentettek.

Az izraeliek Szíriában főleg katonailag fontos ipari létesítményeket és üzemanyag raktárakat stb. támadtak, míg Egyiptommal szemben ilyen támadásokra nem került sor. Az arab országok légierője nem tett jelentősebb kísérletet arra, hogy Izrael területére behatoljon. A szíriai légierő haifai olajfinomító elleni támadása kivételnek tekinthető. Az egyiptomi légierő több bombatámadást intézett A Sínai-félsziget mélységében lévő objektumok ellen, de ezek hatása csekély volt.

Haditengerészet

A haditengerészet tevékenysége mindkét fél részéről erősebb volt ugyan, mint 1967-ben, de csak helyi jellegű maradt, és nem gyakorolt lényeges befolyást a háború kimenetelére.

AZ ÖTÖDIK ARAB-IZRAELI HÁBORÚ 1982

Az ötödik arab-izraeli háború több tekintetben eltért az eddigi háborúktól.

A háború előzményei

Az 1973-as háború után rendszertelen időközönként kiújultak a terrortámadások Izrael határ menti területei ellen. Többször tüzérségi és rakétatámadások érték az izraeli telepeket. Így az izraeli védelmi erők egy pillanatig sem lazíthattak, állandó készenlétben kellett, hogy álljanak. Időnként azonban arra kényszerültek, hogy erőteljesebben lépjenek fel. Ilyenkor a szárazföldi csapatokkal, vagy a légiere repülőgépeivel intéztek támadásokat az arab területeken található terrorista bázisok ellen.

Ezekben az összecsapásokban Izrael fő ellenfele a libanoni székhellyel működő palesztin felszabadítási szervezet (PFSZ) volt. Az izraeli hírszerzés adatai szerint 1982 elején a PFSZ-nek 80 harckocsija, 300 lövege és rakéta-sorozatvetője, SAM-7-es vállról indítható légvédelmi rakétái, ZSZU-23-4 típusú önjáró légvédelmi komplexumai, két járőrhajója és több helikoptere volt. Ezt a technikát közel 5000 PFSZ katona szolgált ki Dél-Libanonban.

Dél-Libanont lényegében palesztin állammá alakították át. A palesztinok Izrael északi részére irányozták ágyúikat és rakétaikat, a határ közelében táborokat állítottak föl és erődítéseket emeltek egy esetleges izraeli támadás ellen.

A palesztinok közben terrorista akciók sokaságát követték el a világ minden pontján izraeli célpontok ellen. Ezzel párhuzamosan egyre erősebb tüzet zúdítottak az észak-izraeli telepekre, amelyek védelme így közvetetten lehetetlenné vált. A Knesszet ezért utasította a hadsereget, hogy kezdjen támadó hadműveleteket a palesztinok ellen.

Az izraeli kormány hármast szabott meg a hadsereg számára. Először is azt, hogy szorítsák ki a PFSZ erőit Libanon határain túlra, mivel így Galilea lakossága kívül kerülne a palesztin nehézfegyverek hatótávolságán. A második az volt, hogy lehetőleg kerüljék a szűkségtelen összecsapásokat a szíriai reguláris csapatokkal, akik Észak-Libanonban jelentős területeket tartottak ellenőrzésük alatt. Harmadsorban pedig kérték a hadsereget, hogy kíméljék meg a libanoni polgári lakosságot.

A háborús események rövid összefoglalása

A "Békét Galileának" fedőnevű tervet már előre elkészítette a katonai vezetés, így 1982. június 6-án megkezdődött az izraeli támadás Libanon ellen. A támadás három irányba fejlődött ki. Az egyik oszlop a tengerpart mentén vezető úton vonult felfelé, Tyre irányába, a másik a Hula-medence legészakibb pontjától Nabatiye elfoglalására indult, a harmadik pedig megközelítőleg ugyanarról a területről északnyugatra, Hesbia felé vette útját. A tervek szerint a középsőoszlop később szétvált volna, hogy egyik fele a tenger felé átvágva Szidónnál egyesüljön az első oszloppal, a másik rész pedig északra, a Bekaa-völgy irányába nyomuljon előre.

A támadást mindhárom irányba egy-egy megerősített páncélos hadosztály indította meg, első lépcsőjükben egy-egy páncélosdandárral, amelyek közel 100-100 harckocsival rendelkeztek. A hadosztályok állományaiba ekkor 250-300 harckocsi tartozott.

A támadás első napján az izraeliek sikeresen törtek előre, a nap végére több hídfőt foglaltak el a Litani folyó túlsó partján, majd bekerítették Nabatiye városát. Ehhez az is hozzájárult, hogy a szíriai erőket nem engedték harcba lépni. 8-án az izraeli csapatok elfoglalták Szidon és Tyr városokat. Közben egy újabb páncélos hadosztályt vezényeltek a frontra, amely elfoglalta a Dél-Libanonban lévő Tebnint és Kvanat városokat.

Június 9-én az izraeli csapatok szívós harcok után elfoglalták Damur városát, de közben összecsaptak a szíriai erőkkel. Heves harckocsi összecsapások bontakoztak ki, miközben az izraeli légiere módszeres csapásokat mért a Bekaa-völgyben telepített SA-2, 3 és 6 típusú légvédelmi rakétarendszerek ellen. A szíriai vezetés közben olyan elhatározásra jutott, hogy szá-

razföldi csapatait megállítja, és védelemre rendezkedik be és felkészül egy ellencsapás végrehajtására.

Június 10-én az izraeliek a főerőkifejtést Bejrut elfoglalására összpontosították, ezért a bejrut-damaszkuszi úton keleti irányba törtek előre. A Bekaa-völgy északi bejáratánál heves páncélos csatára került sor, amelyben először találkoztak az új izraeli Merkavák és szír részről a T-72-es harckocsik. Az összecsapás eredményeként a szíriai csapatok visszavonultak.

A következő három napban az izraeli csapatok elérték Bejrut külső kerületeit és a jobboldali keresztény falangisták segítségével körülzárták a város nyugati részét és a nemzetközi repülőteret. Közben tovább folytak a harcok a Bekaa-völgy északi bejáratának birtoklásáért.

A harcok június 14-e után már csak Bejrutra korlátozódtak. Az izraeli hadsereg erre az időre mintegy három hadosztálynyi erőt, 50 000 főt, 560 harckocsit, 2400 egyéb páncélos járművet és kb. 120 löveget összpontosított a város bevételeire. A város nyugati részében ekkor mintegy 2000 főnyi szíriai erő, 7000-8000 fő palesztin, kb. 1000-2000 fő baloldali libanoni fegyveres és mintegy 500 000 polgári személy tartózkodott. Az izraeliek a jelentős technikai fölény ellenére sem tudták megtörni a védelmet. A városharcban a kis gyalogos csoportok nagy veszteségeket okoztak az izraeli csapatoknak. Bejrut körül azonban egyre szorosabb lett a gyűrű. Az izraeli csapatok egyre több foglyot ejtettek, akik között, több külföldről érkezett hírhedt szimpatizáns is volt.

Izrael tüzzsünetet hirdetett, de ezt a PFSZ és a szíriai csapatok gyakran megszegték, ezért Izrael felújította a hadműveleteket, hogy megtisztítson egy szíriai és palesztin csapatok által megszállva tartott enklávét a Bejrut-Damaszkuszi úton. Három nappal később a megmaradt szír erőknek engedélyezték, hogy visszavonuljanak Szíriába, s ezzel lezárult a "Békét Galileának" hadművelet. A PFSZ Bejrutban maradt katonái számára, a Habib-terv alapján, lehetővé tették, hogy fegyvereiket hátrahagyva, külföldre távozzanak. A terv 12 000 fegyveres 15 nap alatt történő kivonását foglalta magába. A háború a terv elfogadásával, 75 nap után, gyakorlatilag befejeződött.

A haderőnemek és fegyvernemek szerepe

A haderőnemek és fegyvernemek vonatkozásában a háború számos tapasztalattal járt.

Az ötödik arab-izraeli háborúban mindhárom haderőnem részt vett a harcokban, ezeknek súlyát azonban elsősorban a szárazföldi csapatok és a légierő viselte, míg a haditengerészetre csak kiegészítő szerep jut.

Libanonban az izraeli fegyveres erők parancsnoksága a harctevékenységek során széleskörűen alkalmazta az elmúlt arab-izraeli háborúk tapasztalatait. Figyelembe vették a hegyes terep és a szembenálló ellenség sajátosságait, a palesztin védelem gócjellegét, a nem jelentős mennyiségű nehézfegyvereket, a palesztin osztagok egymásközti és a szír csapatok közti gyenge együttműködését, a libanoni hadsereg és a lakosság támogatásának hiányát.

Szárazföldi csapatok

Az izraeli szárazföldi csapatok önálló irányokban támadtak, főként az utak mentén, dandárokkal, egyes esetekben zászlóaljakkal, harcelőtti alakzatban a páncélos és gépesített alegységeknek — mint fő csapásmérő erőnek — az aktív alkalmazásával. A gyalogság rendszerint nem szállt le a harcjárművekről. Egybefüggő frontvonal nem volt egészen addig, amíg az izraeli főerők ki nem jutottak Bejrutig és a Bejrutot Damaszkusszal összekötő autópályáig.

A palesztinok elleni tevékenység során széleskörűen alkalmazták az éjszakai rohamot, a harcrend kettévágását, a támpontokat megkerülték, majd második lépcsőkkel lefoglalták és blokározták. Az ellenállási góccok felszámolását főleg a tüzérség és a légierő tömeges csapásával végezték, a tenger melléki irányban a flotta erőit is felhasználták.

A szárazföldi csapatok tevékenységét aktívan támogatták tengeri és légi deszantokkal (zászlóalj erőig). Például a harctevékenységek első két napjában hat légi- (helikopteres) és

négy tengeri deszantot alkalmaztak, amelyeket főleg terepszakaszok és útcsomópontok elfoglalására használtak fel.

A Bekaa-völgyében folytatott harctevékenységek során aktív légi támogatás mellett az izraeliek a szíriaiak ellen széleskörűen alkalmazták a harckocsikat, a gépesített alegységeket, és a tüzérséget. A harcok során az izraeli alegységek kerülték az arcból vezetett rohamot, a palesztin állásokon és a szárnyakon át igyekeztek kijutni az ellenség hátába és ott uralgó magasságokat elfoglalni.

A harckocsikat főleg század és zászlóalj kötelékben alkalmazták. A harckocsi veszteség csökkentése érdekében az izraeliek konstruktív módszert alkalmaztak azok életképességének növelése érdekében. Ilyen volt pld., hogy az M48 és az M60-as harckocsiknak a kumulatív gránátok elleni védelmére a homlokpáncél külső felületén kiegészítő speciális burkolatot alkalmaztak. A burkolat alkalmazásával az RPG-7 kumulatív gránátjának páncélatütő képessége közel a felére csökkent.

A tüzérséget és az aknavetőket úgy az élőerő, mint a harci technika és a védelmi építmények rombolására az izraeliek, mint a tűzzel való pusztítás főeszközeit alkalmazták. Az alapvető harcászati alegység az osztály volt. A támadó csapatok érdekében széleskörűen alkalmazták a tüzérséggel és annak tömeges tűzcsapásaival történő manővert. A kiváltott tűz irányzott, pontosan helyesbített és hatékony volt. A tüzérség alkalmazása intenzív volt. Egy 155 mm-es M109A1 önjáró tarack egy nap alatt 168 lövést adott le. A páncéltörő eszközöket tömegesen a harckocsi veszélyes irányokban alkalmazták. A szíriai harckocsik elleni harcban az amerikai gyártmányú "Tow" és "Dragon" típusú páncéltörő irányított rakéták mellett a 400-600 m lőtávolságú B-300-as izraeli gyártmányú kézi páncéltörő fegyvert is bevetették.

A légvédelmi rakétakomplexumok megsemmisítésére rádiólokáció elleni vezérlő fejjel ellátott PCM-66 típusú "föld-föld" rakétát alkalmaztak. Ezeket a rakétákat Izraelben fejlesztették ki a "Standard ARM "levegő-föld" típusú amerikai rakéta alapján, kifejezetten a szovjet gyártmányú légvédelmi rakétakomplexumok megsemmisítésére.

A szíriai csapatok alapvetően feltartóztató harctevékenységet folytattak. A harckocsikat rendszerint a védelemben használták. Jól bizonyítottak a T-72 és T-62 harckocsik. Sok esetben egy-egy harckocsi személyzete az ellenség harckocsi rohamának elhárításakor 4-5 és több M60-as és "Merkava" (Szekér) típusú harckocsit semmisített meg. Jellemző, hogy az izraeliek a frontvonal stabilizálása során a saját harckocsi technikájukat nem helyezték közelebb a frontvonalhoz mint 3-4 km, ezen a távolságon belül a szíriai harckocsik és páncéltörő eszközök tüze megsemmisítő volt.

Az események analízise azt mutatja, hogy a szíriaiak harckocsi veszteségének 75%-át az izraeli légierő, 15%-át a tüzérség és 10%-át a páncéltörő irányított rakéták okozták.

A szíriai csapatok vezetését harcászati szinten a hadosztálynál és a dandároknál harcálláspontról, előretolt harcállásponttól és hadtápvezetési ponttól végezték, amelyeket a védelemben egymástól és a peremvonalától jelentős távolságra helyeztek el. A vezetési pontok elhelyezése és berendezése a hegyes-sziklás terepen igen nehéz volt. Ezért alapvetően az utak mentén és a lakott helyek közelében települtek. A híradóeszközök és törzsbuszok összezsúfolt tömege jó lehetőséget adott az ellenségnek a vezetési pont helyének pontos felderítésére és a légierővel és tüzérséggel csapások mérésére.

Légierő

Az izraeli légierő az alábbi feladatokat hajtotta végre az agresszió során: harcolt a légi uralomért, rakéta-bomba csapásokat mért a palesztin védelmi állások támpontjaira, támogatta a támadó csapatokat, megsemmisítette a légvédelem eszközeit, rádiótechnikai és vizuális felderítést végzett. Az izraeli légierőt szigorúan központi irányítással alkalmazták. Irányítását a légierő és légvédelem harctevékenységét irányító vezetési központból végezték. A vadászok közvetlen irányítását is vezetési központból végezték a figyelő értesítő és célmegjelölő pontok és őrsök segítségével, valamint E-2C "Hawkeye" típusú távolsági rádiólokációs felderítő és

vezetési eszközöket széleskörűen alkalmazták a csapásmérő vadász repülőcsoportok céljainak felkutatására, célmegjelölésére és rávezetésére is.

Az izraeli légierő tevékenységére jellemző volt:

- a szigorú központi irányítás és a csapáshoz való kellő idejű felkészülés;
- amerikai és izraeli gyártmányú pilóta nélküli eszközökkel (“AQM-34”, “Mastiff” “Scout”) a cél csapás előtti gondos és mindenoldalú felderítése, a szír csapatok és a légvédelmi komplexumok állandó figyelemmel kísérése;
- a szünet nélküli rádiótechnikai felderítés “Boeing-707” és E2C Hawkeye típusú repülőgépekkel;
- a rádiólokációs eszközök és a híradás aktív zavarása;
- a demonstratív repülések nagy csoportokban és közepes magasságban való széleskörű alkalmazása. Ezzel a rádiólokációs eszközök látóhatárán kívül rejtették a kis magasságban repülő csapásmérő csoportok tartózkodási helyét;
- minden légi pusztító eszköz kombinált alkalmazása.

A vadászlégierő csak nyilvánvaló számbeli fölény esetén lépett harcba a szíriai repülőekkel. Például a június 9-i Bekaa-völgyben lefolytatott légi harcokban, amelyek összesen három órán át tartottak, az izraeliek részéről 96, a szíriaiak részéről 62 repülőgép vett részt. A csoportos légi közelharc kialakulásakor az F-15-ös gépek csoportja a harc zónáján kívül tartózkodott és nagy távolságról kiválasztott rakétaindítást hajtott végre “Sparrow” rakétával a szíriai vadászrepülőkre (csapás a katlanba). A légi közelharcban az izraeli vadászok többségében módosított “Super Sidewinder” típusú rakétát használtak.

A földi célokra mért csapásokat 4-5 repülőgépből álló csoportokban hajtották végre (F-4, F-16, “Kfir-C2” és A-4F), a csoport a célt rajoszlopban 4-5 km-es távközzel közelítette meg. A csapásmérő csoport oltalmazását többségében F-16-os vadászgépekkel hajtották végre, két-három őrzáratozási zónából. Az őrzáratozást 4-12 repülőből álló csoport végezte, a csoportból egy pár (raj) a 4000-7000 m magasságban a többiek kismagasságban tevékenykedtek.

A légi uralom megszerzéséért az izraeliek június 9. és 10-én a szíriai légvédelem megsemmisítésére hadműveletet vezettek. A tömeges csapásmérés előtt 1-1,5 órával a felderítési adatok pontosítására főleg pilótanélküli repülőszervezetekkel felderítést hajtottak végre. A csapás előtti egy óráig “Arava” és Boeing-707” típusú repülőket használtak a szíriai csapatok és légvédelem rendszerének zavarására, a pilótanélküli repülőszervezeteket a légvédelmi rakéta-komplexumok állásainak pontosítására, és a rádiólokációs állomások frekvencia jellemzőjének megállapítására használták. A csapás mérésére kb. 100 különböző típusú harcászati repülőgépet vontak össze, ezek tevékenységét a “Hawkeye” típusú távolsági rádiólokációs felderítő és irányító repülőgép biztosította. A vadászbombázók párban tevékenykedtek, kettő-három irányból és egy harci bevetés alatt kettő-három támadást hajtottak végre, a kombinált zavarás védelme alatt alacsony magasságban (400 m-től 600 m-ig) a terep adta lehetőségtől függően mérték csapásaikat. A rádiólokációs állomások megsemmisítésére rádiólokátorok elleni rakétát és irányítható légibombát használtak.

A légi és földi célokra való rávezetést az izraeli parancsnokság E-2C “Hawkeye” típusú távolsági rádiólokációs felderítő és irányító repülőgépről végezte, a pontcélok megsemmisítésére új pusztító eszközöket: a “Maverick” típusú amerikai irányítható rakétát, a “Luz” típusú izraeli televíziós irányítású rakétát, a “Walleye” típusú amerikai televíziós és lézeralányítási rendszerrel felszerelt irányítható bombát alkalmazott.

Az izraeli légierő harctevékenységére jellemző volt a váratlanság. A csapások egy részét éjszakai időben mérték, a pontosság növelése érdekében a “Maverick” és “Luz” televíziós vezérlésű rakéták indításakor a kontúrok kiemelésére (a televíziós rávezetés miatt) a célt világítóbombákkal világították meg.

A szíriai légierő csapásmérő csoportjait ellentétben az izraeli légierőével csak igen korlátozott célra használták, alapvetően két feladatot oldottak meg: pusztították a támadó harckocsi alegységeket és lefoglalták a Libanonban tevékenykedő izraeli szárazföldi csapatok vezetési pontjait. A harctevékenységeket csak nappal végezték 2-4 repülőgép csoportokban. Az objektumok előzetes felderítését nem végezték. A légvédelem lefogására nem jelöltek ki erőket, a

csapásmérő csoportosítás vadász oltalmazását rosszul szervezték meg, a légierő sablon szerint ténykedett, egy menetvonalon repültek és a célra mindig egy irányból csaptak le.

Az izraeli légierő irányítását a légierő és a légvédelem egységes automatikus vezetési rendszerén keresztül végezték, a rendszer biztosította a rádiólokációs adatok operatív összegyűjtését és feldolgozását, parancsok és intézkedések zárt híradócsatornán való átadását. A harcok folyamán légi vezetési pontokat is alkalmaztak. A csapatoknál légi rávezetőket működtettek.

A szíriaiak az izraeli légierő és légvédelem vezetési pontjaira nem mérték csapásokat. A szíriai légierő és légvédelem irányítására csak földi vezetési pontokat hoztak létre, összeköttetés köztük csak nyílt híradócsatornákon volt. A rádiólokációs információkat kézi módszerrel dolgozták fel. A szíriai légierő és a légvédelem vezetési pontjaira mért csapások során az izraeliek széleskörűen alkalmazták a szír légierő vezetési rendszerének megbontására az aktív és passzív zavarást.

A légierő és a szárazföldi csapatok együttműködése igen gyenge volt. Az együttműködés jeleit nem dolgozták ki. A légvédelmi rakétacsapatok nem informálták a saját repülő repüléséről. A Bekaa-völgyében lévő csapatokat, három "Kvadrát" dandár, két "Pecora" és két "Volga" légvédelmi osztály oltalmazta. A dandár és az osztályok vezetési pontjait légvédelmi tüzér és hordozható légvédelmi rakétakomplexumok oltalmazták. A csoportosítás harcrendje tömör volt és 3-4-szeres tűzátfedést biztosított. A rádiólokációs biztosítást alapvetően önálló felderítő és célmegjelölő eszközök segítségével végezték.

A "Kvadrát" légvédelmi rakétadandár harci irányítását a dandár vezetési pontjáról, a "Volga" és a "Pecora" légvédelmi rakétaosztályok irányítását az osztály vezetési pontjáról hajtották végre. A légvédelmi rakétaosztály a központi vezetési pont és légvédelmi rakétadandár vezetési pontja között rádió és rádió relé összeköttetés volt.

Az izraeli légierő első tömeges légi csapásával egy időben végrehajtották a vezetés, felderítés és irányítás rádióelektronikai eszközeinek zavarását és ezzel a szír légvédelmi rakétacsapatok központi irányítását lehetetlenné tették. Az osztályok önállóan folytatták a harcot, minden tűzösszeköttetés és tűzátfedés nélkül. A légvédelmi csapatok harctevékenysége folyamán 64 rakétaindítást hajtottak végre és megsemmisítettek 34 légi célt (ezek egy részét a légierővel közösen).

A harctevékenységek eredményei azt mutatták, hogy a légvédelmi rakéta dandárok és osztályok vezetése minden együttműködés nélkül és nem szilárdan működött. Nem használták ki a lesállítások létesítésére a "Kvadrat" és ZSZU-23-4 "Silka" komplexumokban rejlő manőverezési lehetőségeket.

A légvédelmi rakétaosztályok, rendszerint állandó állásokban voltak és azt a harc folyamán nem váltották. A légvédelmi tüzérség igen alacsony hatékonysággal tevékenykedett, rádióműszereit nem használta.

Haditengerészet

Az izraeli haditengerészeti erők tengerideszant-kirakását, a parton lévő csapatok tűzzel való támogatását, a hajóutak ellenőrzését, felderítést, a csapatok és anyagi eszközök tengeri szállítását végezték.

A haditengerészeti erők alkalmazását az ellentevékenység teljes hiánya jellemezte a tengeren. Ez a körülmény lehetővé tette, hogy a hadműveletek kezdetén (június 6-10-e között) hat század, zászlóalj erejű harcászati-tengeri deszantot rakjanak ki. A csapatok átdobása "Ashdod" és "Batshera" típusú kis deszant hajókkal és LC típusú deszant naszádokkal történt. A parti objektumok és csapatok megsemmisítését a deszant kirakása időszakában rakétanaszádokkal végezték "Gabriel" típusú rakétákkal, és 76, 40 és 30 mm-es tüzérlövegekkel.

A támadó csapatok támogatását a naszádhajók csoportja rendszeres tűzzel biztosította, 2-5 km távolságra megközelítve a partot. Széleskörűen használták az őrnaszádokat a védelemben lévő ellenség hátába kerülő felderítő-diverziós csoportok kirakására. A felderítést és a hajóutak ellenőrzését a parttól 280 km-es sávban végezték. E feladat végrehajtására egy-két tenge-

ralattjárót és rakétanaszádot alkalmaztak. A tenger feletti légi felderítést C-130-as repülőkkal végezték. A járőrözést a rakéta- és űrnaszádok hajtották végre.

Harc- és hadtápbiztosítás

Az izraeli parancsnokság az agresszió előkészítése során igen nagy figyelmet fordított a felderítés megszervezésére. Ez lehetővé tette számukra a szükséges adatok megszerzését a Palesztin Ellenállási Mozgalomról és a Libanonban lévő Szíriai fegyveres erőkről. A felderítés megszervezésének különleges sajátosságát az képezte, hogy komplexen használták a felderítés minden fajtáját, szoros együttműködésben az amerikai különleges szolgálattal. A harctevékenységek előkészítése és vezetése során a Libanonban lévő csapat csoportosítások felfedezésére széleskörűen használták a kozmikus eszközöktől és az amerikai különleges szolgálattól kapott információkat.

Az izraeli vezetés által létrehozott ügynöki hálózat képes volt a katonai vezetés részére teljes értékű adatokat szolgáltatni a Libanonban lévő Palesztin Ellenállási Mozgalom, a Nemzeti-népi erők alakulatairól és a szír csapatok állományáról, fegyverzetéről és diszlokációjáról. A harctevékenységek során az ügynököket, mint figyelőket és légi rávezetőket is alkalmazták.

Az akció előkészítése és annak során nem egy alkalommal dobtak ki helikopterrel és raktak ki hajóval speciális csoportokat, felderítő-diverziós akciók végrehajtására.

A szíriai vezetés a felderítés kérdéseinek megszervezésére és vezetésére nem fordított megfelelő gondot. Az izraeli agresszió előtti időszakban gyakorlatilag csak MÍG-25R típusú repülővel 20 000-22 000 m magasságból, légi fotó és rádiótechnikai felderítést végeztek a Golan magaslat és Libanon területén.

Rádióelektronikai harc (REH)

Az agresszióra való készülés időszakában Izrael az USA segítségével egy sor intézkedést foganatosított, amelynek célja volt, hogy javítsák a csapatok és a légierő lehetőségeit a REH vezetésében. A Golan magaslaton állandó és mozgó rádióelektronikai felderítő és zavaró központokat és űrsöket állítottak fel. A csapásmérő repülőket a légvédelmi rakétakomplexumok lefogatására alkalmas önálló védőeszközzel és "levegő-levegő" rakétát elterelő berendezéssel rendelkeztek.

A támadást közvetlen megelőzően az izraeliek részletesen felderítették a szír csapatok csoportosítását, a légierőt és a légvédelmet, felfedték a vezetés rendszerét, a rádió és rádiólokációs eszközök paramétereit és üzemmódját. Ez azért volt lehetséges, mert a szíriai csapatok nem tartották be az álcázási szabályokat, megsértették a rejtett csapatvezetés előírásait, nem hajtották végre a rádiólokációs állomások, légvédelmi rakétakomplexumok, rávezető pontok állás-váltását és a rádióelektronikai eszközök hullámtartományának módosítását.

Az agresszió kezdetén az izraeliek a REH erőket és eszközöket a szíriaiak által nem ismert váratlan módon alkalmazták. A légierő által mérendő tömeges csapása előtt néhány órával az irányítható léggömbök és repülőket segítségével a dipol visszaverők széles zónáját hozták létre, azzal a számítással, hogy a csapás kezdetére a zóna a szél segítségével elterül a szír légvédelmi csoportosítás felett és így elrejteti a csapás irányát, a támadó légierő harcrendjét. Közvetlenül a csapás előtt végrehajtották a célok pontosítását televíziós kamerákkal felszerelt pilóta nélküli repülőgépekről, úgy hogy a felderítő adás gyakorlatilag a valós időnek megfelelően "élő képet" mutatott az objektumról. A légierő felszámolásával egy időben megkezdődött a légierő és a légvédelem értesítő, irányító és együttműködő rádióhálóinak tömeges lefogása. A repülőknél a légvédelmi rakétaosztályok tűzzóna határához való érkezésekor, erős zavarással lefogták minden típusú felderítő, célmegjelölő és rávezető rádiólokációs állomást, valamint a földi REH eszközökkel a repülőket URH rádióhálóját, speciális repülőgépekből zavarási zónát hoztak létre a légvédelmi rakétakomplexumoktól és a csapásmérő repülőktől 50-70 km-re. A légi harcok és a földi célok ellen végrehajtott támadásból való kimenet után rádiólokációs és televíziós csapdákat létesítettek. A szárazföldi csapatok tevékenységének biztosítására az izraeliek lefogták a harcászati szintű vezetés rádióhálóját és rádió dezinformációt létesítettek.

Álcázás és dezinformáció

Az izraeli parancsnokság aktívan alkalmazta a hadműveleti és harcászati álcázást és dezinformációt. Álcázási rendszabályokat foganatosítottak a Dél-Libanonban és a Golan-magaslaton lévő csapatok összpontosítási körleteiben, az izraeli területen lévő egységek és magasabbegységek állandó elhelyezési körleteiben, a légierő állandó bázisrepülőterein. A rendszabályok az alábbiakból álltak: a rendszeresített álcázó hálók használata, a huzatok és ponyvák otthagynása a harci technika korábban megjelölt tartózkodási helyén, katonai objektumok és a technika álcázó festékekkel való ellátása. 1983. június 12-én a 36. harckocsi dandár (Golan-magaslaton) szétagolták. Az állandó elhelyezési körlettől 2-5 km-re imitálták őket, a valós tartózkodási helyen hálókcal, rözsekötegekkel és növényzettel álcázták a dandárt. A 132. harckocsi dandár állandó elhelyezési körletében a laktanyában nyílt téren otthagyták a ponyvákat, ahol előzőleg a harci technika állt. Az Akir-i, Romat-David-i, Haserini és Hasori repülőtérén a Libanonban kezdődő harctevékenységekkel egy időben a le és felszálló sávot, a repülők helyét, fedezékeket, hangárokat és repülőtéri technikát álcázó festékekkel látták el.

Hadtápbiztosítás. A Libanonban tevékenykedő izraeli csapatok hadtápbiztosítása központi irányítású volt. Az agressziót megelőző időben az Északi Katonai Körzet területén a tartalék anyagi-technikai eszközökkel ellátott raktárakat telepítettek. A betörés alatt az izraeli parancsnokság hadtápjá Saida (Libanon) körzetébe telepítette a fő hadtápbázist, mindazokkal az anyagi-technikai tartalékokkal, amelyek szükségesek voltak a harc biztosításához. Az anyagi-technikai eszközök utánszállítását a bázisra tengeren, műúton és légi úton végezték. Az elől lévő csapatokhoz az anyagokat gépkocsin vitték ki.

Összességében megállapítható, hogy a nagymennyiségű tüzérségi és harckocsi lőszerfogyasztás és a Libanonban tartózkodó nagykontingensű fegyveres erők ellenére az izraeliek képesek voltak megfelelő mennyiségű anyagi eszközt felhalmozni és biztosítani a csapatok folyamatos ellátását minden szükségessel.

A szíriai csapatok hadtápbiztosítására két csoportot hoztak létre. A csapatok anyagi biztosítása a szíriai területen elhelyezett raktárakból történt. A technikai üzemanyaggal történő feltöltésre 22 feltöltő pontot telepítettek, ezek mindegyikében 200-400 t üzemanyag volt.

Az utánszállításra három gépkocsi szállító zászlóalj, ezen belül a harckocsi technika szállítására egy nehéz szállítózászlóalj alkalmaztak. A szállítójárművek alacsony technikai felkészítési foka miatt (25% üzemképtelen volt) a hadtáp parancsnokság csak nehezen birkózott meg a szállítási feladatokkal.

Következtetések

Az ötödik arab-izraeli háború méreteiben és időtartamában eltért az előző háborúktól.

Térben rendkívül korlátozott, hagyományos eszközökkel folytatott helyi háború volt, amely nem egyes országok, hanem Izrael és a libanoni jobboldali erők, illetve a palesztin mozgalom, a libanoni baloldali erők és a Libanonban az Arab Liga békefenntartó erőiként szereplő szíriai csapatok között folyt, Izrael a katonai erőviszonyok tekintetében mind minőségi, mind mennyiségi vonatkozásban egyértelmű és döntő fölényrel rendelkezett. A háborút "első palesztin-izraeli háborúnak" is nevezik.

Izrael fegyveres ereje gondosan és minden oldalról előkészített volt. Az agressziót megelőző időszakban az izraeliek felfedték és tanulmányozták a Palesztin Ellenállási Mozgalom csoportosítását, a szíriai szárazföldi, légi és légvédelmi erők magasabbegységeinek és egységeinek csapatvezetési és fegyverirányítási rendszereit, meghatározták a gyenge és sebezhető pontjait. Kihasználták azt, hogy a felderített rendszerek nem változtak, így az agresszor rejtve készült a harccselekményekhez. Az izraeli parancsnokság az akcióra kijelölt magasabb egységekkel és egységekkel komoly gyakorlatokat hajtott végre, ahol konkrét kérdéseket dolgoztak fel, szétbontakoztatták a szárazföldi, légi és tengeri erők harctevékenységét irányító egységes vezetési rendszert. Az izraeli kormány felhasználva a jobboldali keresztény erőket a belső politikai helyzet destabilizálására, azon vélemény kialakítására és megerősítésére törekedett, hogy a palesztin erőket mindenképpen meg kell semmisíteni.

Szíria nem mutatott megfelelő aktivitást. A szíriai parancsnokság rendelkezett adatokkal a készülő támadásról, de nem tette meg a szükséges lépéseket a csapás megelőzésére és elhárítására, a harctevékenységek folyamán és a védelemben hiányzott a határozottság és az aktivitás, az ellenlökések és ellencsapások mérésére nem használták ki a kínálkozó, kedvező lehetőséget.

A csapatvezetés terén — főleg a légvédelemnél és a légierőnél — igen nagy hiányosságok mutatkoztak.

A támadás során elvileg új harcászati fogásokat és módszereket az izraeliek nem alkalmaztak. A szárazföldi csapatok alapvetően dandár és zászlóalj kötelékekben ténykedtek harcelőtti alakzatban, a védelmi támpontokat kettévágták, majd megkerülték és a légierő, tüzérség, és a második lépcső erőivel lefoglalták. Az agresszió folyamán széleskörűen alkalmazták a légi- és tengeri deszantokat. A légierőt főleg a hadműveletek első mozzanatában alkalmazták a légi uralom megszerzéséért, a földi célok, főleg a szíriai légvédelem megsemmisítésére. A légierő irányítása központilag történt. A haditengerészeti erőket Izrael korlátozottan alkalmazta, főleg a libanoni partokat blokkírozta, tengeri deszantokat rakott ki, és a parti sávban ténykedő szárazföldi csapatot támogatta fedélzeti tűzzel.

Izrael Libanonban alapvetően korszerű amerikai fegyvereket és harci technikát alkalmazott, ezen belül néhány általuk kidolgozott típust. A fegyverek hatékonyságának kihasználását sok esetben azzal érték el, hogy komplex módon alkalmazták azokat, jól szervezték az együttműködést és a vezetést, és magas fokú volt a személyi állomány kiképzettségi foka, főleg a légierőnél.

Az izraeli felderítés hatékonyságát annak köszönhetjük, hogy a felderítés minden fajtáját központilag használta, az adatokat időben le tudta juttatni magasabbegységek, egységek és alegységek és parancsnokságára és törzseihez. A harc során széles körben alkalmazták a REH erőket és eszközöket. Az izraelieknek sikerült felfedni a szír szárazföldi erők vezetési és híradási rendszerét, a záró-zavarások létrehozásával sok esetben megbontották a csapatok, a légierő és a légvédelem vezetési rendszerét.

AZ IZRAELI HADERŐ 1983 UTÁN

A tapasztalatok hasznosítása

Az izraeli haderő számos tapasztalattal gyarapodott a Libanon elleni háborúban, amit az első „palesztin-izraeli háborúnak” is neveznek. Mind három haderőnem — szárazföldi csapatok, légiere, haditengerészet — részt vett a harcokban, de a haditengerészet inkább kisegítő szerepet játszott.

A szárazföldi csapatok gyalogsága a háború elején Tyrnél és a Beaufor-erődnél súlyos közelharcot vívott, majd Bejrútban ismét ez a harcmód került előtérbe. A Galil automata puskával felszerelt gyalogos rajok B—300 jelzésű kézi páncéltörő rakétákat is kaptak. Így tüzerjük hatékonysága érezhetően növekedett. A páncélos csapatok ebben a háborúban nem jutottak olyan kiemelkedő szerephez, mint az előző időszakokban. Erre a viszonylag kis kiterjedésű terület és a terep jellege volt a magyarázat. Az M—60, és a Merkava-típusú harckocsik mennyiségi és minőségi fölénye azonban így is meggyőző volt. A páncélelhárítás azonban még ebben a helyzetben is elsőbbséget élvezett. Külön ki kell emelni a Tow páncéltörő rakétákkal felszerelt amerikai gyártmányú AH—1 “Huey Cobra” és a Hughes “Defender MD—500” típusokat, amelyek az ellenséges harckocsik 50%-át semmisítették meg. A Tow második generációs, félautomatikus, vezetékes távirányítású páncéltörő rakéta, számos országban rendszerítették könnyű kezelhetősége miatt. Vetőszerkezete ugyanaz az indítócső, amely tárolására és szállítására is szolgál. Hatótávolsága 65 métertől 3750 méterig terjed. Optimális becsapódás esetén 500 mm vastag páncélt is képes átütni. Alkalmazzák, a már említett helikopteren kívül, háromlábú állványról, terepjáró gépkocsiról, páncélozott szállító harcjárműről, de más egyéb eszközről is.

A tüzérség nagy része már önjáró lövegekkel volt felszerelve, így manőverező képességük és védettséjük messze felülmúlta az arabokét. Az eredetileg amerikai gyártmányú M—109 típusú 155 mm űrméretű önjáró tarack izraeli változatát AL jelzéssel rendszerítették. A tarack hagyományos lőszer mellett képes harcászati nukleáris töltetet is célba juttatni, továbbá közel tízféle löszertípus kilövésére is alkalmas. Új löszertípusként jelentkezett a lézeres önrá vezető páncéltörő lövedék is. Lőtávolsága 20 km felett van. Ide tartozik még az M—107 típusú 175 mm-es önjáró ágyú, amelynek lőtávolsága több mint 30 km. A harckocsi alvázra épített eszköz jó manőverező képességű, de páncélozott felépítményt nem kapott, így a kezelők nincsenek védve még a kézfegyverek tűzétől sem. A saját fejlesztésű “David” elnevezésű mikroprocesszoros tűzvezető rendszerrel pedig gyorsabb és pontosabb tűzösszpontosítást érhetnek el.

Külön kell szólni az elektronikai hadviselésről. Figyelembe véve a korábbi tapasztalatokat, a fő cél az ellenség légvédelmi rendszereinek felderítése, zavarása, lefogása, majd megsemmisítése. Ehhez új technikát kellett kifejlesztenek és tökéletesítették annak alkalmazását. Pilóta nélküli repülőgépek végezték a célok felderítését, megjelölését és a saját vadászgépek irányítását. A „Hawkeye” 2C gépek ezt a feladatot jól látták el. Az 5 fős személyzettel a gép 3-4 órát tudott folyamatosan repülni és optimális magasság esetén, ami 9 km, az ellenséges vadászgépeket 370, míg a bombázókat 74- km távolságból észlelte. A vadászbombázók fel voltak szerelve lokátorok elleni felderítő fedélzeti rakétákkal, továbbá különleges bombákkal és levegő-föld rakétákkal, amik végül a megsemmisítést végezték.

A módszer

Az arab légvédelmi rendszer elemeinek felderítése jelentette az első feladatot, amit „Mastif” és „Scout” pilóta nélküli felderítő gépekkel végeztek. A „Scout” 8000 m csúcsmagasságot tud elérni és 100 km a hatótávolsága. Beépített televíziós kamerája 15-szörös nagyítású képet továbbít, panoráma fényképezőgéppel és lézer-táv mérővel is rendelkezik.

Ezek a gépek kikényszerítették az ellenséges felderítő lokátorok aktivizálását, hiszen olyan jeleket bocsátottak ki, mint a sugárhajtású gépek. Ez viszont lehetővé tette azok pontos felderítését. A következő „hullámban” érkező „Hawkeye” 2C elektronikai gépek, megfelelő frekvencián, megkezdték a lokátorok zavarását, amiket ekkor már tűz alá vettek a nagyhatótávolságú tábori tüzér és harcászati rakéta csapatok. A lokátorok elleni speciális rakétákkal felszerelt F—4G vadászbombázók vakították a lokátorokat, amelyeket végül hagyományos bombákkal és fedélzeti rakétákkal felszerelt vadászbombázók semmisítettek meg, a légvédelmi rendszer többi elemével párhuzamosan.

A légi csapás ellensúlyozására emelt ellenséges vadászgépek ellen a „Hawkeye” 2C elektronikai felderítő repülőgépek által irányított F—15 és F—16-os gépek vették fel a harcot. Mind a két F típus nagyon jól felszerelt, igen erős fegyverzetű, kiváló manőverező képességű vadászrepülőgép. Fegyverzet tekintetében megegyeznek a beépített hatsövű 20 mm űrméretű Vulcan M-61/A1 gépágyúban, de fedélzeti rakéták tekintetében több variációs megoldás is szóba jöhet.

A *légierő* az előbbieken említett típusok mellett Kfir—2C (Oroszlánkölyök) gépekkel vette fel még a harcot. A minőségi és mennyiségi fölény mellett, döntő szerep jut a jól kiképzett repülőgép-vezetőknek. A hagyományosnak tekinthető fedélzeti fegyvereken túl több továbbfejlesztett típust is alkalmaztak. Ilyenek a siklóbombák, a kazettás-bombák, a lézer- és televízió irányítású bombák, a vákuumbombák. A legjobb hatást a „Big Blue—82” típusjelű vákuumbombák érték el. A robbanás pillanatában kb. 50 m átmérőjű területen szétfröccsen a robbanóanyag és a robbanás epicentruma felé szívóhatás jelentkezik, az égéshez szükséges nagymennyiségű oxigén elhasználódása miatt, így hatalmas rombolást okoz. Ezért jól használható például vezetési pontok, épületek lerombolására és aknamezőkön való átjárók nyitására.

A tapasztalatok végső értékelése bizonyította tehát, hogy a modern háborúban a győzelem nagyrészt az elektronikai hadviselés eredményein múlik. Igaz, nem lehet leértékelni a harckocsik, repülőgépek és hadihajók számát és szerepét, de a siker alapját az elektronika teremtette meg. Ez egyben jelezte a fejlesztés irányait is. Minél magasabb szintre kell emelni a célok felderítését, esetleges zavarását, lefogását és gyors, pontos megsemmisítését. Ezzel szemben csökkenteni kell az ellenséges zavarás negatív hatását a saját csapatokra vonatkoztatva. Jelentősen növelni kell továbbá az ellenséges zavarásban is precízen működő levegő-föld, föld-föld rakéták számát és hatékonyságát.

A másik lényeges tényező az „idő”. Az ellenséget meg kell előzni a döntés meghozatalában, de legfőképpen a tűz kiváltásában. Ehhez viszont egyre gyorsabb adatszolgáltatás, adatfeldolgozás és célmeghatározás szükséges.

A libanoni háború befejezése és a palesztin fegyveresek különböző arab országokba való távozása csak rövid pihenőt engedélyezett a térségben. A Bejrútból 1984 februárjában kivont brit, olasz és amerikai békefenntartók távozása után még jobban felerősödött a PFSZ szélsőséges szárnyának támadáshulláma Izrael ellen. Napirenden voltak a katonák, támaszpontok és a polgári lakosság elleni merényletek. A hadsereg azonnali csapásokkal válaszolt a támadásokra. Repülőgépek támadták a palesztin táborokat, állásokat. 1985. október 1-jén pedig egy jól előkészített támadást hajtottak végre Tunisz ellen, ahol lerombolták a PFSZ főhadiszállását. A támadások azonban nem szüneteltek még ezután sem. A légierő tovább bombázta a libanoni palesztin célpontokat, különleges katonai egységek pedig állandóan ellenőrizték a legveszélyesebb területeket.

Egy elkerülhetetlen akció

A merényletek tovább folytatódtak, és ezek szellemi irányítója Abu Dzsihad volt, aki egyben egy izraeli-arab békés megegyezés legfőbb ellenzőjeként lett ismert. Rövid idő alatt döntés született arról, hogy „Abu Dzsihad nem kívánatos személy” Izrael számára. Az akciót egy különleges egység hajtotta végre, a szárazföldi haderő, a haditengerészet és a légierő közreműködésével. Ez a vegyes kommandó másodpercről—másodpercre kidolgozott terv szerint

készült a bevetésre. Abu Dzsihad Tunisz közelében lévő villájának makettjén pontosították az utolsó mozzanatokat az akció végrehajtása előtt és tanulmányozták a PFSZ főhadiszállása ellen intézett légitámadás alkalmával készült felvételeket, amelyek fontos részleteket tartalmaztak a környékről és a villáról. (A felvételek alapján építették fel a villa makettjét is.)

A terepet a MOSZAD három ügynöke készítette elő. Az ő feladatuk volt, hogy a tengerparton várják a légpárnás csónakokon érkező 30—40 fős kommandó tagjait, akiket egy rakétanaszád szállított a helyszínre. Az akcióban részt vevők a tunéziai nemzeti gárda egyenruháját viselték, és rádióösszeköttetésben voltak egy Boeing—707-es géppel, amelyen az akció vezetői tartózkodtak. A 4X977 jelzésű repülőgép feladata volt továbbá, hogy zavarja a “célpont” telefonbeszélgetéseit, így elvágja azt a külvilágtól. Ezen túl koordinálta a kommandó tevékenységét, és összeköttetést tartott fenn minden résztvevő egységgel. A villát három testőr biztosította, akiket hangtompítós fegyverekkel némitottak el, majd Abu Dzsihadon is végrehajtották az ítéletet. A támadás csupán néhány percig tartott. A kommandó a tenger felé távozott, úgy ahogy érkezett, gyorsan és feltűnés nélkül. Az előkészítést végrehajtó három ügynök pedig kocsiját a tengerparton hagyva pillanatok alatt eltűnt a környékről. Riadót az akció közben sem tudott senki jelezni, hiszen először a telefonvezetékét vágták el.

Az akciót egyesek éles hangon elítélték, de az ismét bebizonyította a hadsereg fegyverneveinek kitűnő együttműködését, a precíz szervezést, előkészítést és végrehajtást.

Az ugrásra kész hadigépezet

1990. augusztus 2-án Irak lerohanta Kuvaitot. Az iraki politika célja, az volt hogy a térségben megerősítse az arab egységet, és az, hogy Izraelt megpróbálja semlegesíteni, annak háborúba történő bevonásával. Ennek érdekében az “antiszemitizmus” nagyságrendekkel történő felerősítésétől sem riadtak vissza. A katonai célt, a környező országok megfélemlítését, egy várható Irak elleni szövetségben való részvételét rakétacsapásokkal kívánták megakadályozni. A legfontosabb feladatnak azonban mégis Izrael háborúba történő bevonását tartották, mivel ez az ellenséges szövetség felbomlását, az arab országok Izrael ellen fordulását jelenthette volna.

Az agresszió hírére Izrael, a környező országokkal együtt, magasabb harckészültségbe helyezte teljes haderejét. A haditengerészet fokozta a járőrözést a hazai partok közelében, a légvédelmi rendszer pedig felkészült és esetleges támadás, provokáció elhárítására. Határai mentén „Sigini” rendszerrel ellátott Boeing—707-es felderítő repülőgépek járőröztek és figyeltek minden veszélyesnek tekinthető irányt és objektumot. A légielő vadászrepülői „kis kötelékben” állandó őrzőjáratot folytattak, felkészülve váratlan események elhárítására is.

Az amerikaiak határozott „tiltó állásfoglalásai” ellenére tehát az izraeli hadigépezet támadó “arcukat” vett fel.

1991. január 17-én az ENSZ csapatok megkezdték a légitámadásokat iraki célpontok ellen, majd februárban a szárazföldi műveletek is megindultak.

Az izraeli légielő, a szövetségesek tilalma ellenére fokozta a felderítő repüléseket a Bekaa-völgy környékén, a libanoni és jordániai határszakaszokon és több berepülést hajtott végre dél-libanoni területek fölé is.

Január 18-án azután 10—12 db Scud B (arab elnevezése Al-Hussein) hadműveleti rakéta csapódott be Tel-Aviv és Haifa körzetébe. Ez a lépés Izrael és az izraeli hadsereg számára egy eddig teljesen új kihívást jelentett. Nem mérhettek azonnal válaszcsoportot, sőt egyáltalán nem léphettek semmit erre a támadásra, hiszen így Iraknak kedveztek volna. Az újabb rakétatámadások után viszont a szövetségesek úgy döntöttek, hogy Izrael védelme és a kialakult helyzet miatt gyors lépéseket kell tenni. Azonnal elrendelték Patriot légvédelmi rakéta rendszerek átszállítását Németországból és azok legrövidebb időn belül aktivizálását. Ezt a döntést az első rakéta becsapódása után két órával hozták meg.

A rakéták rekordidő alatt érkeztek meg és 19-én este Izrael legveszélyeztetettebb területeinek védelmére már tűzkész állapotban voltak. Első ütemben két osztályt szállítottak át, ami négy üteget és ütegenként 3-3 indítóállványt jelentett.

(Egy indítóállványon négy rakéta helyezkedik el (PAC—3 rendszer). A rakéta legnagyobb hatómagassága 24 km, legnagyobb ferde hatótávolsága pedig 60 km. Az indítás után a rakéta program-irányítású, a röppálya középső szakaszán parancsközlő távirányítású, míg a végső szakaszon az ún. “rakétán való célkövetés” módszerét alkalmazzák. Ennek az a lényege, hogy a rakétán keresztül érkező információk, amelyeket az ellenséges objektumról visszavert rádióhullámok jelentenek, egy számítógépen keresztül, mint parancsok érkeznek vissza a rakétához, amely erre kormánymozdulatokkal módosítja repülési irányát. A rakéta valamennyi elemét vontatott vagy önjáró járműre telepítik.)

A továbbiakban még több eszközt szállítottak át, így összesen 14 Patriot üteget telepítettek Izrael területén. Meg kell említeni, hogy a Patriotot eredetileg repülőgépek ellen tervezték, nem ballisztikus rakéták megsemmisítésére, de kiválóan megfelelt ennek a feladatnak is. A rakétákat azonban végig az eredeti amerikai személyzet kezelte.

Az irakiak két hadműveleti rakétadandára közül az Izrael ellen alkalmazott dandár, Irak nyugati részéből azonban tovább folytatta az izraeli területek lövését. A Patriotok azonban a rakéták nagy részét már a levegőben megsemmisítették és a szövetséges légierő is, hatékonyan pusztította az iraki rakétacsapatokat.

Az izraeli hadigépezet „helyben toporgott”, de a szövetségesek utasítása alapján nem indított válaszcsapást, pedig többször kijelentette, “a rakétacsapásokat nem hagyja megtorlatlanul!”

A rakétatámadások miatt kivándorlási hullám indult meg. Ez végül már olyan méreteket öltött, hogy napi 2700-3000 ember hagyta el Izraelt. A hadsereg vezetői azonban még nagyobb veszélynek ítélték azt, hogy Irak esetleg vegyi fegyvert is alkalmaz, ezért megtették a szükséges óvintézkedéseket.

Az izraeli légierő járőröző gépei az Öböl-háború alatt végig ellenőrizték a kijelölt határszakaszokat, a haditengerészet állandóan kész volt esetleges provokációk elhárítására. A háború második időszakában már kozmikus felderítés is figyelte az Izrael irányába indított Scud rakétákat.

A háború befejezése után az izraeli hadsereg továbbra is készenlétben tartotta a telepített Patriot rendszereket az ország területén.

Hadiipari potenciál

A hadsereg technikai ellátásának alapja az a saját hadiipar, ami a legmodernebb fegyverek előállítására is képes. A francia Mirage III. repülő alapján készítik el a Kfir harci repülőgépet, amely a saját haderőn túl több más országban is keresett cikk. A 2 db 30 mm űrméretű beépített Defa gépágyú képes a közeli légi célok leküzdésére, míg az 5 fegyverfelfüggesztő csomópontban különböző rakétákat lehet elhelyezni és szükség esetén 450 kg bombaterhet. A gép kiválóan alkalmas a szárazföldi csapatok közvetlen támogatására. Az amerikai F—15 és F—16-os gépeket is helyben szerelik össze, további más típusok mellett.

A haifai hajógyár egyik részlegében rakétanaszádokat építenek. A gyártást itt a francia Saar-osztályú hajókkal kezdik, majd elérik azt a szintet, hogy itt készítik a partvédelmi hajók legkorszerűbb típusait. A hozzájuk tartozó felszín-felszín rakéták állandó fejlesztés alatt állnak, így biztosítva fegyverzetük szinten tartását. A legelterjedtebbek a rakéta-gyorsnaszádok, amelyek minden felmerülő feladatot képesek megoldani. Gabriel típusú hajó elleni rakétáik a legmodernebb felszín-felszín rakétákhoz tartoznak. Ez a rakétatípus már F—4E Phantom gépekről is indítható ellenséges hajóegység ellen.

Az 50 tonnás Ben Gurion harckocsi megjelenésekor elismert típusként szerepel. 105, illetve 120 mm-es lövege, lézerrel felszerelt irányzó eszközei mellett, a sivatagi háború körülményeinek figyelembe vételével tervezik. Ennek folytatásaként fejlesztik ki az izraeli hadiipar egyik csúcscsökkentőjét, a Merkava típusú 61 tonnás harckocsit, amelynek MK—3 típusa a világ legjobb harckocsijai között található.

Nemzetközileg jegyzett Izrael kézfegyver gyártása is. A régebben ismert Galil mellett az Uzi géppisztoly ma is a világ minden térségében elterjedt fegyver. A Galil elnevezésű géppisztoly nem

véletlenül található meg számos hadsereg kézfegyverei között. A 650 lövés/perc tűzgyorsaságú, 500—600 méter hatótávolságú eszköz számos egyéb dologra is alkalmas. Vállba fogva kumulatív és repesz puskagránátok, tusával a földre fogva pedig jelzőgránát lövésére is képes. Az Uzi egyértelműen a közelharc fegyvere. Hatásos lőtávolsága 200 méter, tűzgyorsasága 600 lövés/perc. A hadseregeken túl számos biztonsági szolgálat használja a világon ezt a megbízható kézfegyvert. A fegyver export egyik érdekes momentuma még 1985-ben játszódik le. Az Egyesült Államok katonai vezetése úgy értékeli, hogy már a világ több pontján szembetalálhatják magukat ellenséges Kfirrel, amelyeket az izraeliek szállítanak. Ezért, hogy felkészüljenek a francia származású konstrukció és az amerikai motor keresztvezéséből kialakított gép elleni küzdelemre tizenkét Kfir C-1 típusú vadászgépet vesznek kölcsön és ezért kemény dollármilliókat fizetnek ki. Az izraeli hadiipar termékei még az 52 mm-től 102 mm-ig terjedő aknavetők, amelyek legkisebb darabja “kézi”, míg a legnagyobb az M—113-as harcjárműre épített változat. Saját fejlesztés az M—68, M—71-es 155 mm-es tarack, amelynek változatai 18 és 39 km közötti lőtávolság elérésére képesek.

A rakéatechnika fejlesztése minden szinten előnyt élvez. A repülőgépekről indítható levegő-föld, levegő-levegő rakéták mellett a haditengerészet és a szárazföldi csapatok rakéta arzenálját is állandóan növelik, fejlesztik. Ide tartoznak a sorozatvetők is. A LAR—160 rakétája 50 kg-os harci fejet hordoz, amelyben lehet egy nagy vagy több kisebb robbanófej. 36 és 50 csöves változatai 30 km-nél távolabbi területeket is elérnek. A négycsövű 290 mm-es MRS sorozatvető 320 kg-os harci fejet képes ilyen távolságra eljuttatni. A sorozatvetők közül is kiemelkedik a 350 mm-es MAR típus. 300 kg-os töltetét 30—80 km távolsáig képes célba juttatni.

Az izraeli haderő a XXI. század küszöbén

Az Izraeli haderő létszáma jelenleg több mint 140 000 fő, de rövid időn belül, mozgósítással elérheti a 700 000 főt is. A három haderőnem — szárazföldi csapatok, légierő, haditengerészet — a jelenlegi legmodernebb fegyverekkel van felszerelve.

A több mint 100 000 fős szárazföldi erő közel 4 000 db harckocsival rendelkezik. Ezek főleg M—60-as amerikai, zsákmányolt T—54/55-ös, T—62-es szovjet és a saját Merkava típusok. A beszerzett harckocsikat minden esetben átalakítják a helyi viszonyoknak megfelelően. Itt figyelembe veszik a várható ellenséget, a terepet és az időjárási viszonyokat. Hasonló átalakításon mennek át a páncélozott szállító harcjárművek is. A több mint 6 000 eszköz nagy része amerikai gyártmányú M—113-as.

A páncélelhárítás feladatait főleg páncéltörő rakétákkal oldják meg, amelyeket gyors, jól manőverező járműveken helyeznek el. A páncélelhárításban döntő szerepet szánnak még a harci helikoptereknek és a repülőknak. A tüzérség szinte kivétel nélkül önjáró eszközökből áll. Legjellemzőbb a 155 mm-es tarack, melynek tűzvezetési rendszerét állandóan fejlesztik, korszerűsítik. Rakéta eszközök tekintetében a Lance harcászati rakéták fontos fegyvernek számítanak. A rakétarendszer valamennyi alkotóelemét légi úton is lehet szállítani, így bármelyik veszélyeztetett területre gyorsan átdobható. Az atomtöltet célba juttatására is alkalmas rakéta maximális lőtávolsága 112 km, de esetleges módosításokkal ez a távolság is növelhető. A rakétát M—113-as alvázra szerelték, ami ellátja mind a hordozói, mind pedig az indítási feladatokat.

Erőteljesen fejlesztik a Jerikó típusú nagy-hatótávolságú föld-föld rakétákat. Amely lehetőséget nyújt több száz kilométer távolságra lévő ellenséges célpontok megsemmisítésére, különböző harci fejek célba juttatására. A gépezet kulcsfontosságú része a légierő. A több mint 600 repülőgép kivétel nélkül korszerű gép. Az amerikai F—16, F—15 és F—4E Phantom gépek mellett saját, Kfir-ek alkotják a haderőnem gerincét. A repülők fedélzeti fegyverrendszerei a legmodernebb eszközökkel vannak ellátva, de egy-egy új fejlesztés esetén a gépeket a legrövidebb idő alatt fel tudják szerelni az új technikai eszközzel. A vadász- és vadászbombázó gépek legfontosabb feladata az ellenséges repülő megsemmisítése, a gyalogság támogatása és különböző célpontok elleni bombázás.

A helikopterflotta többcélú feladat ellátására alkalmas. A személyi és technikai szállítás mellett számos más, speciális feladatra alkalmazhatók. A CH—53-asok több alkalommal szállítanak különleges erőket ellenséges területre, majd az akció végén ki is “emelik” őket onnan és visszaszállít-

ják. A BELL—212-es helikopterek is alkalmasak ilyen feladatokra, sőt tengeri műveletek, akciók végrehajtásánál is szívesen alkalmazzák őket megbízhatóságuk miatt. Külön rádióelektronikai harcra alkalmas helikoptereket is rendszeresítenek. Ezek képesek zavarni az ellenség lokációs fel-derítését, de föld-föld, levegő-föld és haditengerészeti rakéták célravezetését is meg tudják oldani. Az alapfeladatok közé tartozik azonban a szárazföldi csapatok támogatása és a páncélosok elleni harc. A nagyrészt Tow páncéltörő rakétákkal felszerelt helikopterek többször bizonyítottak, de fejlesztésük így is állandóan napirenden van. Ebben új rakétatípusok, sőt új helikopterek beszerzése és rendszeresítése is szerepel.

A légvédelmi csapatoknál a Hawk közepes hatótávolságú légvédelmi rakéta a legjellemzőbb eszköz. Egy ütegbe négy indítóállvány tartozik. A gépvontatású indítóállványra három rakétát szerelnek, amely fél aktív rádiólokátoros rávezetéssel jut a célba. A légi cél megsemmisítését 30 méter és 16 000 méter közti magasságban képes megoldani, távolságban 42 km-ig alkalmazható. Meg kell említeni a Stringer kézi légvédelmi rakétát is, amely saját-idegen gép felismerő azonosító rendszerrel is fel van szerelve. Így a kezelő csak ellenséges gépre tud rakétát indítani. Az infravörös önrávezető fejvel ellátott eszköz 5 km-en belül 50 és 3 000 m közötti magasságban semmisíti meg a légi célokat.

Az izraeli haditengerészet viszonylag kis létszámú, de korszerű eszközökkel ellátott haderőnem. A legfontosabb hajóegységek a rakéta-gyorsnaszádok, amelyek felszín-felszín rakétákkal vannak felszerelve, és sebességük eléri a 60—80 km/h-t is. Elektronikai felszereltségük pedig messze megelőzi a szomszédok hasonló eszközeit.

Izrael első műholdját 1988. szeptember 19-én bocsátották föl. A jelentések nem katonai célból alkalmazott műholdról beszélnek, de a későbbiekben ennek rendeltetése már nem lehet kérdéses.

A hadigépezet rendelkezik továbbá minden, nukleáris fegyver kifejlesztéséhez szükséges ismerettel és berendezéssel. Az izraeli nukleáris potenciál meglétét mégsem erősítették meg eddig hivatalosan, igaz, nem is cáfolták. Pedig régóta foglalkoztatja, főleg a nyugati sajtót ez a probléma.

A The New York Times már 1976-ban 10—20 atombombáról ad hírt. Majd az 1984-ben megjelenő Israel's Nuclear Arsenal (Izrael atomarzenálja) című könyv, már 10—31 db 10 kilótonnás plutónium bombáról beszél, továbbá 10 db 250 kilótonnás uránbombáról. A Washingtoni Stratégiai Tanulmányok Georgetown Intézete még ennél is tovább megy, és 50—100 bombáról beszél. Sőt, egyes források 200 db bombát említenek. Egy biztos, Izrael tovább őrzi titkát, és ez a titok valószínűleg stratégiai biztonságának egyik alappillére.

Az izraeli hadigépezet jelenleg is a világ egyik legerősebb, legkorszerűbb fegyverekkel felszerelt, legjobban kiképzett hadereje. Mégis legnagyobb erénye a technikán túl, az összetartásban kereshető. A fennmaradásért folytatott harcok, az államalapítással megkezdődött háborúk sorozata egyre jobban megedzette a zsidó népet és felkészítette minden nehézség elviselésére. Az állandó készültségben lévő "háborús gépezet" pedig éjjel-nappal készen áll bármilyen veszély elhárítására.

Felhasznált és ajánlott irodalom:

1. Horváth Csaba: Az 1945 utáni legjelentősebb helyi háborúk és azok hadművészeti tapasztalatai, ZMNE Budapest, 1999. Tankönyv
2. Oszecski Tamás: Az arab – izraeli háborúk. Zrínyi kiadó. Budapest, 1982.
3. Ian V. Hogg: Az Izraeli hadigépezet, Holló és Társa Kiadó. Kaposvár, 1999.
4. Helyi háborúk. Szerkesztette: I. J. Savrov. Zrínyi kiadó. Budapest, 1982.
5. Fischer Ferenc: A megosztott világ. Budapest, 1992.